

Perintö- ja lahjaveron käyttäytymisvaikutukset



Olli Ropponen

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos
olli.ropponen@etla.fi

Suosittelava lähdeviittaus:

Ropponen, Olli (28.1.2025). ”Perintö- ja lahjaveron käyttäytymisvaikutukset”.

Etna Raportti No 157.

<https://pub.etla.fi/ETLA-Raportit-Reports-157.pdf>

Tiivistelmä

Tässä raportissa tarkastellaan perintö- ja lahjaveron aiheuttamia käyttäytymisvaikutuksia. Lisäksi raportissa tehdään katsaus muiden maiden perintö- ja lahjaverokäytäntöihin sekä Ruotsin ja Norjan perintö- ja lahjaveron poistamisiin johtaneisiin syihin.

Taloustieteellisen kirjallisuuden perusteella perintö- ja lahjaveroon reagoidaan usealla tavalla niin perinnönjättäjän kuin perinnönsaajankin toimesta. Kirjallisuudessa tunnustetaan myös se, että varakkaammat henkilöt reagoivat veroon muita herkemmin. Reaktiot pitävät sisällään sekä reaalisien toiminnan muutoksia (esimerkiksi pois muuttamiset) että veron välttelyyn liittyviä toimia. Nämä vääristymät käyttäytymisessä vaikuttavat sekä perintö- ja lahjaveron tehokkuuteen että sen potentiaaliin kerätä verotuottoja.

OECD-maista isolla osalla on käytössä perintö- ja lahjaverot, osalla puolestaan ei ole, osa on poistanut sen ja joissain maissa sitä ei ole ollut ollenkaan. Pohjoismaista Ruotsi ja Norja ovat poistaneet veron, koska sen katsottiin vaikeuttavan perheyriyten sukupolvenvaihdoksia, sen hallinnollinen taakka katsottiin suureksi ja hallinnollinen taakka huomioiden kerätyt verotuotot pieniksi. Lisäksi vero sisälsi verosuunnittelumahdollisuuksia, eikä sitä koettu oikeudenmukaiseksi.

Abstract

The Behavioral Effects of Inheritance, Estate and Gift Taxes

This report examines the behavioral effects of inheritance, estate and gift taxes. It also provides an overview of inheritance, estate and gift tax practices in other countries, as well as the reasons that led to the abolition of inheritance taxes in Sweden and Norway.

Economic literature acknowledges various behavioral responses to inheritance, estate and gift taxes from both the bequeather and the heir, with wealthier individuals demonstrating greater sensitivity to such taxes. These responses encompass both real behavioral changes (such as migration) and tax avoidance strategies. These behavioral distortions affect both the efficiency and revenue-raising potential of inheritance, estate and gift taxes.

Among OECD countries, a significant number impose inheritance, estate and gift taxes, while others do not, some have abolished them, and a few have never implemented such taxes. Among Nordic countries, Sweden and Norway have abolished these taxes, citing several reasons: they were seen as obstacles to the intergenerational transfer of family businesses, their administrative burden was deemed high, and compared to the administrative burden the revenues collected were relatively low. Additionally, the taxes facilitated tax planning opportunities and were perceived as inequitable.

VTT **Olli Ropponen** on Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen tutkimuspäällikkö.

Dr.Soc.Sc. (Econ.) **Olli Ropponen** is a Chief Research Scientist at ETLA Economic Research.

Kiitokset: Kirjoittaja kiittää Birgitta Berg-Anderssonia ja Tarmo Valkosta raporttiin liittyvistä keskusteluista ja Perheyritysten liittoa tutkimuksen rahoittamisesta.

Acknowledgements: The author is grateful for Birgitta Berg-Andersson and Tarmo Valkonen for the discussions on this report and Perheyritysten liitto for funding the project.

Avainsanat: Perintö- ja lahjavero, Käyttäytymisvaikutukset, Verotuksen joustot, Veronvälttely

Keywords: Inheritance, estate and gift tax, Behavioral responses, Tax elasticities, Tax avoidance

JEL: D9, H24, H26, H3

Sisällys

Tiivistelmä	4
Executive summary	6
1 Johdanto.....	8
2 Perintö- ja lahjavero Suomessa ja muualla	9
2.1 Perintö- ja lahjavero Suomessa.....	9
2.2 Perintö- ja lahjavero muissa maissa.....	11
2.3 Perheyriytysten perintö- ja lahjaverotus eri maissa.....	12
3 Perintö- ja lahjaveron käyttäytymisvaikutukset.....	14
3.1 Perintö- ja lahjaveron vaikutukset perinnönjättäjälle	14
3.2 Perintö- ja lahjaveron vaikutukset perinnönsaajalle	21
3.3 Perintö- ja lahjaveron vaikutukset perheyriyksille	23
3.4 Koonti perintöveron vaikutuksista.....	25
4 Keskeiset perintöveron poistoon johtaneet syyt Ruotsissa ja Norjassa	26
5 Joitain yksityiskohtaisia huomioita.....	28
6 Yhteenveto	29
Viitteet	31
Kirjallisuus	33

Tiivistelmä

Tässä raportissa tarkastellaan perintö- ja lahjaveron aiheuttamia käyttäytymisvaikutuksia. Lisäksi raportissa tehdään katsaus muiden maiden perintö- ja lahjaverokäytäntöihin sekä Ruotsin ja Norjan perintö- ja lahjaveron poistamisiin johtaneisiin syihin.

Sekä perintö- ja lahjaverot että varallisuusvero ovat varallisuuteen kohdistuvia veroja. Näistä perintöverot ajoittuu perinnönjaon ajankohtaan ja kohdistuu varallisuuden siirtämisiin. Varallisuuteen ja sen siirtoihin kohdistuvien verojen tunnistetaan vääristävän kuluttajien säästämissäpäätöstä asettamalla heidän tämän hetken kulutuksensa erilaiseen asemaan tulevaan kuluutukseen verrattuna (Kopczuk, 2013; Joulfaian, 2016; Advani & Tarrant, 2021; Perret, 2021; Jacobsen ym., 2024; Schratzenstaller, 2025). Vääristymä aikaistaa kulutusta ja vähentää säästämistä, mikä edelleen pienentää säästöihin pohjaavia investointeja. Investoinnit puolestaan ovat edellytys talouskasvulle, joka on Suomessa ollut kituliaista jo pitkän aikaa. Säästämisen vääristymisen lisäksi perintö- ja lahjaverot muiden muassa kannustaa perinnönjättäjää pienentämään työpanostaan ja eläköitymään aiemmin, mikä sekään ei ole julkisen talouden näkökulmasta toivottavaa. Taloustieteellinen kirjallisuus tunnistaa perintö- ja lahjaveron vaikuttavan myös lukuisia muita reittejä talouden toimijoiden päätöksiin. Vero vääristää niin perinnönjättäjän toimintaa, perinnönsaajan toimintaa kuin perinnöksi jätettyjen yritysten toimintaa.

Suomessa on käytössä perintö- ja lahjaverot, jonka mukaan perintönä tai testamentilla saadusta omaisuudesta suoritetaan perintöveroa, jos perinnönjättäjä, perillinen tai testamentinsaaja asui kuolinhetkellä Suomessa. Lahjaverot puolestaan suoritetaan, kun omaisuus siirtyy lahjana toiselle ja lahjanantaja tai lahjansaaja asuu lahjoitushetkellä Suomessa. Samoin siinä tapauksessa, että lahja on kiinteää omaisuutta Suomessa. Suomen tavoin monessa muussa OECD-maassa perintö- ja lahjaverot on käytössä, monessa maassa se on poistettu, ja joissain maissa sellaista ei ole ikinä ollut. OECD-maista perintöjä verottaa 23 maata, 12 ei verota. 10 OECD-maata, joissa aiemmin on ollut perintöverot, on poistanut sen. Pohjoismaista Ruotsi poisti perintöveron vuonna 2005 ja Norja vuonna 2014.

Valtio ja kunnat keräävät verotuloja useista eri lähteistä. Hyvän verojärjestelmän periaatteiden mukaisesti veroja tulee kerätä siten, että veronkeräämisestä aiheutuu mahdollisimman vähän haittaa taloudelle (Kari ym., 2013). Verotuksen tulee myös olla oikeudenmukaista, neutraalia, mahdollisimman yksinkertaista ja ennustettavaa. Verotuksen aiheuttamat tehokkuushaitat muodostuvat sitä kautta, että vero vääristää talouden toimijoiden päätöksiä. Esimerkiksi ansiotuloverotus pienentää henkilön tarjoamaa työn määrää. Tässä raportissa keskitytään perintö- ja lahjaveron aiheuttamiin käyttäytymisvaikutuksiin.

Optimaalisen veroteorian tulosten perusteella verojärjestelmän valinnassa tasapainotetaan verotuksen tehokkuus ja sen oikeudenmukaisuus (Mirrlees Review, 2011). Sekä verojärjestelmän että yksittäisen veromuodon tehokkuus määräytyy sen mukaan, kuinka paljon se vääristää talouden toimijoiden päätöksiä ja tätä kautta aiheuttaa hyvinvointitappioita. Siksi on tärkeä ymmärtää, kuinka paljon perintö- ja lahjaverot aiheuttaa vääristymiä.

Taloustieteellisen kirjallisuuden perusteella perintö- ja lahjaverot reagoidaan usealla tavalla niin perinnönjättäjän kuin perinnönsaajankin toimesta. Kirjallisuudessa tunnistetaan myös se, että varakkaammat henkilöt reagoivat veroon muita herkemmin. Reaktiot pitävät sisällään sekä reaalisien toiminnan muutoksia (esimerkiksi pois muuttamiset) että veron välttelyyn liittyviä toimia. Nämä vääristymät käyttäytymisessä vaikuttavat sekä perintö- ja lahjaveron potentiaaliin kerätä verotuottoja että verotuksen tehokkuuteen.

Perintö- ja lahjaveron tunnistetaan muun muassa vaikuttavan perinnönjättäjien muuttamispäätöksiin. Erityisesti hyvin varakkaat perinnönjättäjät muuttavat herkästi pois perintöjä verottavilta alueilta (Moretti & Wilson, 2023). Myös veron negatiivinen vaikutus varallisuuden kerryttämiseen on hyvin tunnettu. Veron aiheuttamien kulutus- ja säästämissäpäätösten vääristymien myötä perinnöksi jätetään vähemmän kuin muutoin (Kopczuk, 2017). Perinnönjättäjän työn tarjonnan osalta empiiriset tutkimustulokset ovat harvassa, mutta teorian valossa työn tarjontaan liittyvät vaikutukset riippuvat perinnönjättämötiivistä (Gale & Perozek, 2001). Perinnönjättäjän tunnistetaan reagoivan veroon myös veronvälttelyn ja veronkierron kautta. Elinaikaisten varallisuuden siirtämisen käyttö perintöveron välttelyssä on kirjallisuudessa hyvin tunnistettu (Escobar ym., 2023). Myös esimer-

kiksi pidempiaikaisen kuolemaan johtavan sairauden on osoitettu pienentävän veronvälttelyn seurauksena jätetyn perinnön suuruutta (Kopczuk, 2007). Veronkierron osalta puolestaan tunnistetaan omaisuuden arvostusten manipulointiin liittyvät kysymykset (Eller ym., 2001).

Perinnönsaajan kohdalla tunnistetaan, että perinnönsaaminen vaikuttaa negatiivisesti hänen työn tarjontaansa (Kindermann ym., 2020). Perinnönsaamisen tunnistetaan myös lisäävän yrittäjäksi ryhtymisen todennäköisyyttä (Garbinti & Goupille-Lebret, 2018). Myös perinnöksi saatavien omaisuuksien aliarvostaminen voi olla osittain perinnönsaajan toiminnan seurausta (Escobar, 2017). Vaikka perinnönsaajan havaitaan muuttavan käyttäytymistään perinnön saamisen seurauksena, kirjallisuus tunnistaa, että perinnönjättäjällä on kuitenkin enemmän mahdollisuuksia reagoida perintöveroon kuin perinnönsaajalla (Schratzenstaller, 2025).

Perintö- ja lahjavero vaikuttaa myös perittävien yritysten toimintaan. Niiden myyntien todennäköisyys lisääntyy veron seurauksena (Brunetti, 2006). Myös niiden investoinnit vähenevät ja kasvu hidastuu veron seurauksena (Tsoutsoura, 2015). Nämä muutokset vaikuttavat perintö- ja lahjaveron veropohjan muutosten lisäksi esimerkiksi yrityskentän riskinsietokykyyn, koska perheyri-tysten on tunnistettu olevan muita yrityksiä kriisinsietokykyisempiä (Amore ym., 2022). Muutokset yritysten toiminnassa aiheuttavat lisäksi muutoksia myös muissa veropohjissa, kuten yhteisöveropohjassa. Tieteellisissä tutkimuksissa näitä muita muutoksia on kuitenkin tarkasteltu valitettavan harvoin.

Yllä kuvaillut reaktiot perintö- ja lahjaveroon vaikuttavat veron tehokkuuteen sekä veron verotuottopotentiaaliin. Verojärjestelmän tehokkuutta silmällä pitäen on tärkeä verottaa mahdollisimman vähän haittaa aiheuttavia veropohjia. Esimerkiksi varallisuuteen liittyvistä veroista nettovarallisuusveron on havaittu aiheuttavan perintöveroa enemmän haittaa (Advani & Tarrant, 2021). Nämä molemmat kuitenkin vääristävät pääoman muodostumista vääristämällä kulutus- ja säästämissäpäätöksiä, mistä syystä varallisuuteen liittyviä veroja tulisi lähtökohtaisesti pyrkiä välttämään.

Kirjallisuuden tuloksiin liittyen on syytä nostaa esille joitain huomioita. Ensinnäkin ne sisältävät niin jätettyyn perintöön perustuvien järjestelmien (estate tax) tuloksia

kuin saatuunkin perintöön perustuvien verojärjestelmien (inheritance tax) tuloksia. Eri verojärjestelmien tulokset eivät suoraan yleisty toisiinsa, mutta eri järjestelmien tuloksista on kuitenkin syytä ottaa oppia, koska vaikutukset kumpuavat molemmissa järjestelmissä verokiilasta perinnönjättäjän jättämän ja perinnönsaajan saaman varallisuuden välillä. Siksi mekanismit ovat järjestelmissä yksityiskohtaisista eroista huolimatta hyvin samankaltaisia ja vaikutukset mitä luultavimmin samansuuntaisia erojen syntyessä täsmällisissä vaikutusten suuruuksissa.

Toiseksi yksittäisten maiden tulokset eivät välttämättä myöskään suoraan yleisty muihin maihin, jonka lisäksi osa tutkimustuloksista pohjautuu maan sisällä tapahtuviin muutoksiin. Suomea lähinnä ovat luonnollisesti muut Pohjoismaat, joiden tuloksista on erityisesti syytä ottaa oppia. Maan rajat ylittävien muuttoliikkeisiin liittyvien reaktioiden osalta on puolestaan uskottavaa, että ne ovat vähäisemmät kuin maan sisällä tapahtuvat, koska muuton kustannukset ulkomaille ovat suuremmat kuin kotimaahan. Ulkomaille muuttamisen korkeammat kustannukset tuskin muodostuvat kuitenkaan kynnykseksi esimerkiksi hyvin varakkaille perinnönjättäjille (kuten Forbes 400 -listatuille), jotka reagoivat vahvasti muuttamalla pois perintöjä verottavista osavaltioista.

Kolmanneksi perintö- ja lahjaveron vaikutuksia muihin veropohjiin ei ole juurikaan tutkittu, vaikka nämä läikymiset ovat myös osa veron vaikutuksia. Tulevan tutkimuksen tulisi pyrkiä ottamaan myös nämä muutokset huomioon arvioitaessa veron kokonaisvaikutuksia. Esimerkiksi henkilöiden muuttopäätösten vuoksi myös ansiotulojen ja kulutuksen veropohjat muuttuvat ja yritysten toiminnan muuttuessa myös yhteisöveropohja muuttuu.

Pohjoismaista Ruotsi ja Norja ovat poistaneet perintöveron. Keskeiset syyt veron poistamiselle olivat hyvin samanlaiset. Perintö- ja lahjaveron katsottiin vaikeuttavan perheyri-tysten sukupolvenvaihdoksia, sen hallinnollinen taakka katsottiin suureksi ja se huomioiden kerätyt verotuotot pieniksi. Lisäksi vero sisälsi verosuunnittelumahdollisuuksia, eikä sitä tästäkään syystä koettu oikeudenmukaiseksi. Koska varakkaammat perinnönjättäjät muuttavan pois perintöjä verottavilta alueilta, he eivät tule veron piiriin samassa määrin kuin muut. Perintö- ja lahjavero ei näyttäydy tästä syystä oikeudenmukaisuuden tai tulonjaon uudelleenjakamisen näkökulmasta erityisen

onnistuneena. Sen sijaan vero lankeaa suurelta osin keskiluokan maksettavaksi.

Veron tunnistetaan lisäksi aiheuttavan joissain tapauksissa ei-tarkoituksenmukaisia tilanteita. On esimerkiksi mahdollista, että perinnönsaaja joutuu maksamaan peritystä omaisuudesta perintöveron, vaikka ei koskaan saa mahdollisuutta käyttää tätä omaisuutta. Näin voi käydä kotitalon perimisen kohdalla, jos perinnönsaaja kuolee aiemmin kuin asuntoon asumaan jäänyt leski. Myös omaisuuksien arvostamisiin liittyvät kysymykset ovat haastavia ja aiheuttavat hallinnollisia kustannuksia, joiden täsmällinen arviointi on kuitenkin haastavaa. Sekä tarkoituksella että ei-tarkoituksella raportoiduista vääristä omaisuuksien arvostamisista seuraa kuitenkin niin verotuottomenetyksiä kuin oikeudenmukaisuuskysymyksiä.

Perintö- ja lahjaveroon reagoidaan usealla eri tavalla, ja siinä vaikuttaa olevan muutenkin korjattavaa. Se siis aiheuttaa monia vääristäviä vaikutuksia, on mutkikas järjestelmä, aiheuttaa hallinnollista taakkaa, tuottaa vain vähän verotuottoja ja on koettu epäoikeudenmukaiseksi. Mitä verolle siis pitäisi tehdä? Onnistuuko sen korjaaminen?

Executive summary

This report examines the behavioral effects of inheritance, estate and gift taxes (coined as inheritance and gift taxes from now on). It also provides an overview of inheritance, estate and gift tax practices in other countries, as well as the reasons that led to the abolition of inheritance taxes in Sweden and Norway.

Inheritance and gift taxes, as well as wealth taxes, are levied on wealth. Among these, inheritance tax is applied at the time of inheritance and estate distribution and targets the transfer of wealth. Taxes on wealth and its transfers are found to distort consumers' savings decisions by placing their current consumption in a different position relative to future consumption (Kopczuk, 2013; Joulfaian, 2016; Advani & Tarrant, 2021; Perret, 2021; Jacobsen et al., 2024; Schratzenstaller, 2025). This distortion accelerates consumption and reduces savings, which in turn lowers investments, which are based on savings. Investments are a prerequisite for economic growth, which in Finland has been sluggish for a prolonged period. In addition to distorting savings, inheritance and gift taxes incentivize bequeathers to reduce their labor contribution and retire earlier—outcomes that are undesirable from the perspective of public finances.

Economic literature identifies numerous other ways in which inheritance and gift taxes influence the decisions of economic agents. The tax distorts the behavior of bequeathers, heirs, and the operations of businesses left as part of inheritances.

In Finland, inheritance and gift taxes apply to property received through inheritance or testament if the bequeather, heir, or legatee resided in Finland at the time of death. Gift tax kicks in when property is transferred as a gift, provided that the donor or recipient resides in Finland at the time of the donation, or the gift involves real estate in Finland. Like Finland, many OECD countries levy inheritance and gift taxes. However, many have abolished such taxes, and some have never had them. Of the OECD countries, 24 impose inheritance or estates taxes, while 12 do not. Ten OECD countries that previously had inheritance or estates taxes have abolished them. In the Nordic countries, Sweden abolished inheritance tax in 2005, and Norway followed suit in 2014.

Governments collect tax revenue from multiple sources. According to the principles of a good tax system, taxes should be collected in a way that minimizes harm to the economy (Kari et al., 2013). Taxation should also be fair, neutral, simple, and predictable. Efficiency losses from taxation arise because taxes distort economic agents' decisions. For example, earned income tax reduces the amount of labor supplied by individuals. This report focuses on the behavioral effects caused by inheritance and gift taxation.

Based on the results of optimal tax theory, choosing a tax system involves balancing between tax efficiency and fairness (Mirrlees Review, 2011). Both the efficiency of the overall tax system and single tax instruments are determined by the extent to which they distort economic decisions and thereby cause welfare losses. Therefore, it is crucial to understand the extent of distortions caused by inheritance and gift taxes.

Economic literature shows that inheritance and gift taxes elicit responses from both bequeathers and heirs, with wealthier individuals being more tax sensitive. The responses include both real behavioral changes (e.g., relocation) and actions aimed at tax avoidance. Such behavioral distortions affect the revenue potential and efficiency of inheritance and gift taxes.

Inheritance and gift taxes are known to influence bequeathers' relocation decisions. Wealthy bequeathers, in particular, are prone to relocating away from areas that levy inheritance taxes (Moretti & Wilson, 2023). The negative impact of the tax on wealth accumulation is also well-documented. Due to distortions in consumption and savings decisions, less wealth is left as inheritance than would otherwise be the case (Kopczuk, 2017). Empirical research on the labor supply of bequeathers is limited, but theoretical insights suggest that the effects depend on the motive for leaving bequests (Gale and Perozek, 2001). Bequeathers also react to the tax through avoidance and evasion. The use of inter vivos transfers to avoid inheritance tax is well-recognized in the literature (Escobar et al., 2023). Similarly, long-term terminal illnesses have been shown to reduce the size of inheritances due to tax avoidance (Kopczuk, 2007). In terms of tax evasion, issues related to the manipulation of asset valuations are well noted (Eller et al., 2001).

Regarding heirs, receiving an inheritance reduces their labor supply (Kindermann et al., 2020) but increases the likelihood of becoming self-employed (Garbinti & Goupille-Lebret, 2018). The undervaluation of inherited assets may partly result from the actions of heirs (Escobar, 2017). While also heirs' behavioral responses to inheritances are documented, the literature emphasizes that bequeathers have more opportunities to respond to inheritance taxes than heirs do (Schratzstaller, 2025).

Inheritance and gift taxes also affect the inherited businesses. The probability of selling such businesses increases due to the tax (Brunetti, 2006). Their investments decrease, and growth slows as a result of the tax (Tsoutsoura, 2015). These changes affect not only the inheritance tax base but also resilience of the whole business sector as family businesses have been found to be more resilient to crises than other businesses (Amore et al., 2022). The changes affect also other tax bases, such as corporate taxes. Still, unfortunately, studies rarely examine these spillover effects on other tax bases.

The responses to inheritance and gift taxes mentioned above affect both the efficiency and revenue potential of the tax. From an efficiency perspective, it is important to tax such tax bases that cause minimal harm. For example, net wealth taxes have been found to be more harmful than inheritance taxes (Advani & Tarrant, 2021). However, both types of taxes distort capital formation by distorting consumption and savings decisions, which suggests that wealth-related taxes should generally be avoided.

It is important to note some observations regarding the results in the literature. First, they include findings from both estate tax and inheritances, where estate taxes are based on the amount of estate left, and inheritance taxes on the amount of inheritance received. While the results from different systems are not directly generalizable, insights can still be drawn, as both systems share similar mechanisms, despite detailed differences. Second, results from specific countries may not generalize to other countries, and some findings are based on intra-country changes. Finland can learn particularly from other Nordic countries. Regarding international migration, responses to inheritance and gift taxes are likely to be less pronounced than domestic migration due to

higher costs associated with relocating abroad. However, for the wealthiest individuals, such as those on the Forbes 400 list, higher costs are unlikely to be a barrier for migration.

Third, the effects of inheritance and gift taxes on other tax bases have received little attention, even though these spillovers are part of the tax's impact. Future research should aim to account for these changes when evaluating the overall effects of the tax. For example, migration decisions affect earned income and consumption tax bases, and changes in business operations affect the corporate tax base as well.

Sweden and Norway have abolished inheritance taxes, citing very similar reasons. These include difficulties in family business succession, high administrative burdens relative to the revenue collected, and opportunities for tax planning, which undermined the perceived fairness of the tax. Additionally, wealthier bequeathers often relocated away from areas with inheritance taxes, leaving the middle class to bear most of the tax burden. In some cases, inheritance taxes create unintended consequences, such as heirs being liable for taxes on inherited property they cannot access. Asset valuation issues also pose challenges, causing administrative costs and fairness concerns.

In conclusion, inheritance and gift taxes cause numerous distortions, are complex to administer, create administrative burdens, generate limited revenue, and are perceived as unfair. What should be done about this tax? Can it be reformed successfully?

1 Johdanto

Hyvän verojärjestelmän yksi keskeinen piirre on sen tehokkuus (Kari ym., 2013).¹ Tämän periaatteen mukaisesti verotuottoja pyritään keräämään mahdollisimman pienin taloudellisin haitoin. Verotuksen aiheuttamat haitat puolestaan muodostuvat sitä kautta, että verotus muuttaa sekä kuluttajien että yritysten käyttäytymistä siitä mitä se olisi ilman verotusta, ja näin poikkeuttaa valinnat optimaalista. Kuten esimerkiksi ansiotuloverotus vähentää työn tarjontaa ja tätä kautta myös taloudellista toimintaa.² Verrattuna ansiotuloverotuksen aiheuttamiin vaikutuksiin perintö- ja lahjavero kuitenkin muuttaa taloudellista toimintaa useammalla eri tavalla muutosten kohdistuessa sekä perinnönjättäjien että perinnönsaajien käyttäytymiseen.

Käyttäytymistä vääristävien vaikutusten vuoksi syntyy *hyvinvointitappioita*, jotka ovat sitä suurempia mitä suurempia ovat vääristymät.³ Tästä syystä on ensiarvoisen tärkeää tunnistaa eri reitit, joita pitkin verotus aiheuttaa vääristymiä, sekä vääristymien suuruudet. On myös syytä huomata, että verotuksen aiheuttamia hyvinvointitappioita muodostuu niin reaalisien toiminnan vääristymien kuin veronvälttelynkin vuoksi.

Tässä raportissa tarkastellaan sitä, kuinka perintö- ja lahjavero vaikuttaa talouden toimijoiden päätöksiin.⁴ Tarkastelut perustetaan taloustieteellisen kirjallisuuden tuloksiin. Raportti tarjoaa näin suomalaisen keskusteluun käsitystä reiteistä, joita pitkin vero muuttaa käyttäytymistä. Tämän toivotaan selkeyttävän ja monipuolistavan Suomen perintö- ja lahjaveroa käsittelevää keskustelua.

Sekä perintö- ja lahjavero että varallisuusvero ovat varallisuuteen kohdistuvia veroja. Näistä perintövero ajoittuu perinnönjaon ajankohtaan ja kohdistuu varallisuuden siirtämisiin. Varallisuuteen ja sen siirtoihin kohdistuvien verojen tunnistetaan vääristävän säästämis päätöstä asettamalla tämän hetken kulutus erilaiseen asemaan tulevaan kulutukseen verrattuna (Kopczuk, 2013; Joulfaian, 2016; Advani & Tarrant, 2021; Perret, 2021; Jacobsen ym., 2024; Schratzenstaller, 2025). Vääristymä ohjaa aikaistamaan kulutusta ja vähentämään säästämistä, mikä edelleen pienentää säästöihin pohjaavia investointeja. Investoinnit puolestaan ovat edellytys talouskasvulle, joka on ollut Suomessa pitkään kovin kituliasta. Säästämisen vääristymisen lisäksi perintö- ja lahjavero muiden muas-

sa kannustaa perinnönjättäjää pienentämään työpanostaan ja eläköitymään aiemmin, mikä sekään ei ole julkisen talouden näkökulmasta toivottavaa.

Taloustieteellinen kirjallisuus tunnistaa perintö- ja lahjaveron vaikuttavan myös lukuisia muita reittejä talouden toimijoiden päätöksiin (Kopczuk, 2013; Joulfaian, 2016; Schratzenstaller, 2025). Vero vääristää niin perinnönjättäjän toimintaa, perinnönsaajan toimintaa kuin perinnöksi jätettyjen yritystenkin toimintaa. Vaikutuksista osa puoltaa perintöveron keventämistä, osa sen kiristämistä. Perintövero esimerkiksi kannustaa perinnönjättäjää jäämään eläkkeelle aiemmin, mutta toisaalta kannustaa perinnönsaajaa lisäämään työn tarjontaa. Raportissa tarkastellaan vaikutuksia sekä jätettyyn perintöön perustuvissa verojärjestelmissä (estate tax) että saatuun perintöön perustuvissa verojärjestelmissä (inheritance tax).⁵ Jätettyyn perintöön perustuvissa järjestelmissä verotetaan kuolinpesää ja saatuun perintään perustuvissa järjestelmissä perinnönsaajaa.

Muista Pohjoismaista Ruotsissa perintövero poistettiin vuonna 2005 ja Norjassa vuonna 2014. Näihin muutoksiin liittyen raportissa tarkastellaan myös Ruotsissa ja Norjassa perintöveron poistamisen aikoihin käytyä keskustelua ja muutokseen johtaneita keskeisiä syitä.

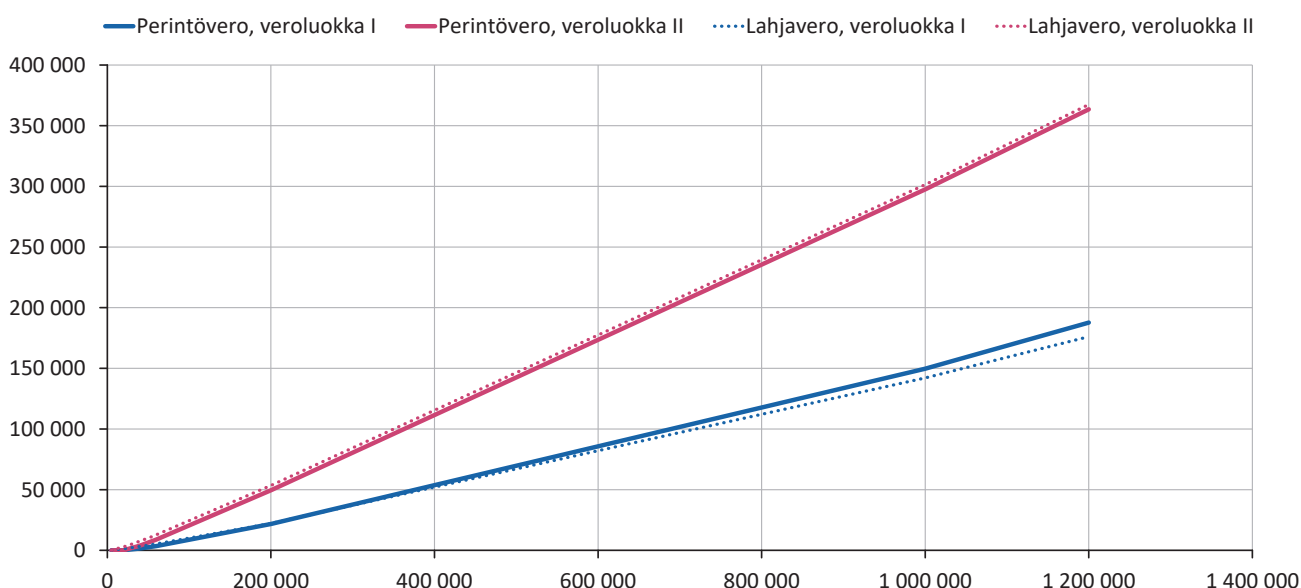
Raportin sisältö on seuraavanlainen. Luvussa 2 tarkastellaan perintö- ja lahjaverotusta Suomessa ja muualla. Raportin luvussa 3 käydään läpi taloustieteellisen kirjallisuuden tunnistamia perintö- ja lahjaveron aiheuttamia käyttäytymisvaikutuksia talouden toimijoiden päätöksiin. Luku 4 keskittyy ruotimaan Ruotsissa ja Norjassa perintöveron poistamiseen johtaneita syitä. Luvussa 5 nostetaan esille joitain perintö- ja lahjaverotukseen liittyviä yksityiskohtaisia ongelmia. Lopuksi luvussa 6 tehdään yhteenveto.

2 Perintö- ja lahjaverot Suomessa ja muualla

2.1 Perintö- ja lahjaverot Suomessa

Suomessa on käytössä perintö- ja lahjaverot. Perintönä, testamentilla ja lahjana saatujen omaisuuksien verotus perustuu Perintö- ja lahjaverolakiin (12.7.1940/378).⁶ Perintönä tai testamentilla saadusta omaisuudesta suoritetaan perintöveroa, jos perinnönjättäjä, perillinen tai testamentinsaaja asui kuolinhetkellä Suomessa.

Kuvio 1 Perintö- ja lahjaverot eri veroluokissa



Lähde: Perintö- ja lahjaverolaki.

Perintöveron perusteena toimii saatu perintö, eli kyseessä on niin kutsuttu perintöosuusvero (inheritance tax).⁷ Veron määrä puolestaan määräytyy perintöosuuden lisäksi perinnönjättäjän ja perinnönsaajan välisen suhteen mukaan. Perinnönjättäjän kanssa lähimmät henkilöt, kuten aviopuoliso tai suoraan ylenevässä tai alenevassa pol-

vessa olevat perilliset, katsotaan kuuluvaksi perintöveroluokkaan I.⁸ Muut kuin perintöveroluokkaan I kuuluvat, kuuluvat perintöveroluokkaan II. Heille verotus on kiireämpää kuin veroluokassa I. Kummassakin veroluokassa verotus on progressiivista.⁹

Taulukko 1 Perintöverotus OECD-maissa

Maa	Perintövero käytössä (Kyllä/Ei)	Perintöverotus saadun omai- suuden mukaan (Inheritance Tax)	Perintöverotus jätetyn omai- suuden mukaan (Estate Tax)	Maassa on joskus ollut perintövero	Perintövero poistettu (Vuosi)
Alankomaat	Kyllä	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei
Australia	Ei	–	–	Kyllä	1979
Belgia	Kyllä	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei
Chile	Kyllä	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei
Espanja	Kyllä	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei
Irlanti	Kyllä	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei
Islanti	Kyllä	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei
Iso-Britannia	Kyllä	Ei	Kyllä	Kyllä	Ei
Israel	Ei	–	–	Kyllä	1980
Italia	Kyllä	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei
Itävalta	Ei	–	–	Kyllä	2008
Japani	Kyllä	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei
Kanada	Ei	–	–	Kyllä	1972
Korea	Kyllä	Ei	Kyllä	Kyllä	Ei
Kreikka	Kyllä	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei
Latvia	Ei	–	–	Ei	–
Liettua	Kyllä	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei
Luxemburg	Kyllä	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei
Meksiko	Ei	–	–	Kyllä	1961
Norja	Ei	–	–	Kyllä	2014
Portugali	Kyllä	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei
Puola	Kyllä	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei
Ranska	Kyllä	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei
Ruotsi	Ei	–	–	Kyllä	2004
Saksa	Kyllä	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei
Slovakia	Ei	–	–	Kyllä	2004
Slovenia	Kyllä	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei
Suomi	Kyllä	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei
Sveitsi	Kyllä	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei
Tanska	Kyllä	Ei	Kyllä	Kyllä	Ei
Tsekki	Ei	–	–	Kyllä	2014
Unkari	Kyllä	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei
Uusi-Seelanti	Ei	–	–	Kyllä	1992
Viro	Ei	–	–	Ei	–
Yhdysvallat	Kyllä	Ei	Kyllä	Kyllä	Ei
	23/35	19/23	4/23	33/35	10/33

Lähteet: OECD (2021a; 2021b).

Lahjaveroa puolestaan suoritetaan, kun omaisuus siirtyy lahjana toiselle ja lahjanantaja tai lahjansaaja asui lahjoitushetkellä Suomessa. Samoin siinä tapauksessa, että lahja on kiinteää omaisuutta Suomessa. Lahjavero voidaan nähdä perintöveroa täydentävänä verona, joka pienentää mahdollisuutta antaa ennen kuolemaa lahjana muutoin perinnöksi jäävä omaisuus. Perintö- ja lahjaverot ovat tästä syystä hyvin samansuuruisia kunkin veroluokan sisällä (katso kuvio 1).

Myös lahjaveron osalta veron suuruus määräytyy vastavasti veroluokkien mukaan ja verotus on progressiivista.¹⁰ Sekä perintö- että lahjaverot suoritetaan Suomen valtiolle.

2.2 Perintö- ja lahjaverot muissa maissa

Suomen lisäksi monissa muissa maissa on käytössä perintö- ja lahjaverot, osassa maista se on poistettu ja joissain sellaista ei ole ikinä ollutkaan käytössä. Sekä OECD (2021a; 2021b) että EY (2023) kuvaavat eri maiden perintö- ja lahjaverokäytäntöjä. OECD (2021a; 2021b) havainnollistaa 35 OECD-maan perintöverokäytäntöjä¹¹, EY (2023) puolestaan 43 maan.

Taulukossa 1 havainnollistetaan perintöveroja OECD-maissa. Kaikista 35 OECD-maasta perintö- ja lahjaverot on käytössä 23 maassa, 12 maassa ei ole (taulukon sarake 1).¹² Niistä 23 maasta, joissa vero on käytössä, 19:ssä verotus perustuu saatuun omaisuuteen (inheritance tax; sarake 2), 4:ssä jätettyyn omaisuuteen (estate tax; sarake 3).

OECD-maista yhteensä 33:ssa on joskus ollut käytössä perintö- ja lahjaverot (sarake 4). Näistä 10 maata on poistanut aiemmin käytössä olleen veron (sarake 5).¹³ Muiden muassa Ruotsi ja Norja ovat poistaneet perintö- ja lahjaveron. Kahdessa OECD-maassa, Virossa ja Latviasa, ei ole koskaan ollut perintö- ja lahjaverot. Kaikissa OECD-maissa, joissa on perintövero, on myös käytössä lahjaverot. Tämän tehtävänä on muiden muassa estää perintöveron välttämistä antamalla omaisuutta lahjana juuri ennen kuolemaa.

EY (2023) tarkastelee perintö- ja lahjaverot 28:ssa OECD-maassa ja 15 ei-OECD-maassa.¹⁴ Nämä ei-OECD-maiden perintö- ja lahjaverokäytännöt on koottu taulukoon 2.

Taulukko 2 Perintöverotus 15:ssä ei-OECD-maassa

Maa	Perintövero käytössä (Kyllä/Ei)	Perintöverotus saadun omaisuuden mukaan (Inheritance Tax)	Perintöverotus jätetyn omaisuuden mukaan (Estate Tax)
Brasilia	Kyllä	Kyllä	Ei
Bulgaria	Kyllä	Kyllä	Ei
Filippiinit	Kyllä	Ei	Kyllä
Gibraltar	Ei	–	–
Indonesia	Ei	–	–
Intia	Ei	–	–
Kiina	Ei	–	–
Kypros	Ei	–	–
Malta	Ei	–	–
Monaco	Kyllä	Kyllä	Ei
Peru	Ei	–	–
Singapore	Ei	–	–
Thaimaa	Kyllä	Kyllä	Ei
Turkki	Kyllä	Kyllä	Ei
Ukraina	Ei	–	–
	6/15	5/6	1/6

Lähde: EY (2023).

Taulukossa 2 esitellystä 15 maasta kuudella on käytössä perintövero. Näistä kuudesta maasta vain Filippiineillä perintövero perustuu jätettyyn omaisuuteen (estate tax), muissa se perustuu saatuun omaisuuteen (inheritance tax).

Yhteenvetona todettakoon, että 1) useissa maissa on käytössä perintö- ja lahjaverot, 2) useissa maissa perintö- ja lahjaverot ei ole, 3) useissa maissa se on poistettu käytöstä ja 4) joissain maissa sitä ei ole ollut käytössä lainkaan.

2.3 Perheyritysten perintö- ja lahjaverotus eri maissa

Taulukossa 3 tarkastellaan perintöverotusta perheyritysten osalta eri maissa.¹⁵ Taulukon 32 maasta perintöveroa ei ole käytössä 13:ssa. Lähes kaikissa taulukon maissa, joissa on perintövero käytössä, sitä on huojennettu perheyrityksiin liittyvien omaisuuksien kohdalla. Vain Japanissa ja Brasiliassa ei ole käytössä huojennuksia.

Taulukko 3 Perheyritysten perintöverotus eri maissa

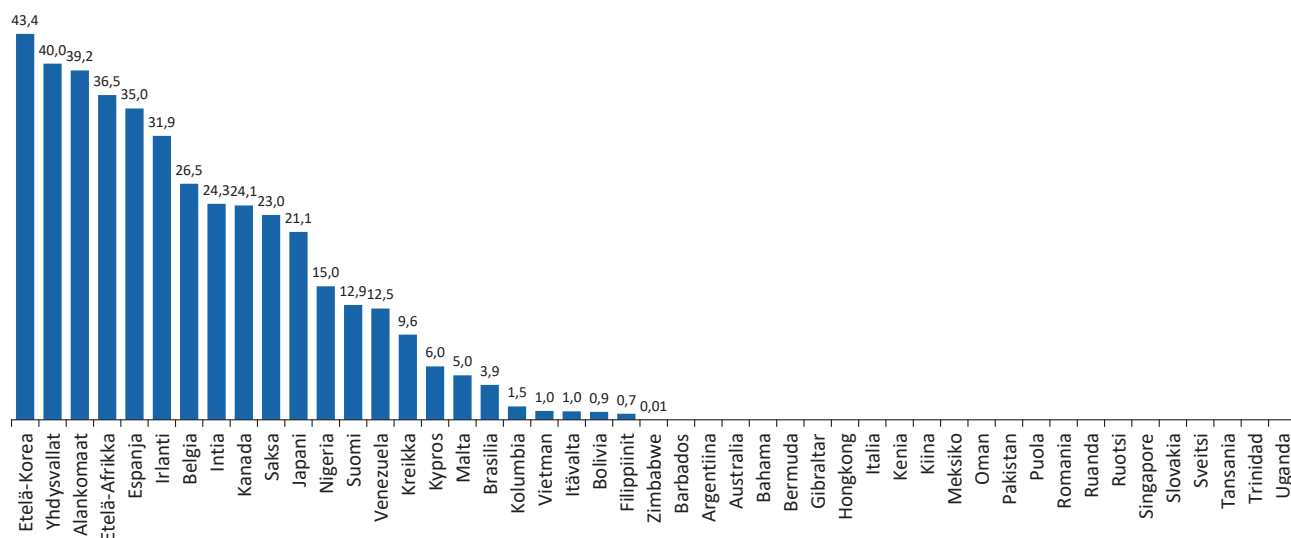
Maa	Ei perintöveroa millekään peritylle omaisuudelle	Huojennettu perintöverotus perheyrityksille	Ei huojennusta
Alankomaat		X	
Australia	X		
Belgia		X	
Espanja		X	
Irlanti		X	
Iso-Britannia		X	
Italia		X	
Itävalta	X		
Japani			X
Kanada	X		
Korea		X	
Kreikka		X	
Meksiko	X		
Portugali		X	
Puola		X	
Ranska		X	
Ruotsi	X		
Saksa		X	
Slovakia	X		
Suomi		X	
Sveitsi		X	
Uusi-Seelanti	X		
Yhdysvallat		X	
Brasilia			X
Filippiinit		X	
Gibraltar	X		
Intia	X		
Kiina	X		
Kypros	X		
Malta	X		
Singapore	X		
Thaimaa		X	
	13/32	17/32	2/32

Lähde: KPMG (2023).

Kuvioissa 2 ja 3 havainnollistetaan perheyrityksen perimisestä maksettavaa perintöveroa siinä tapauksessa, jossa perittävän omaisuuden arvo on 10 miljoonaa euroa. Kuvioista havaitaan, että perintöveron veroasteet ovat Suomessa verrattain matalalla tasolla. Huojennus-

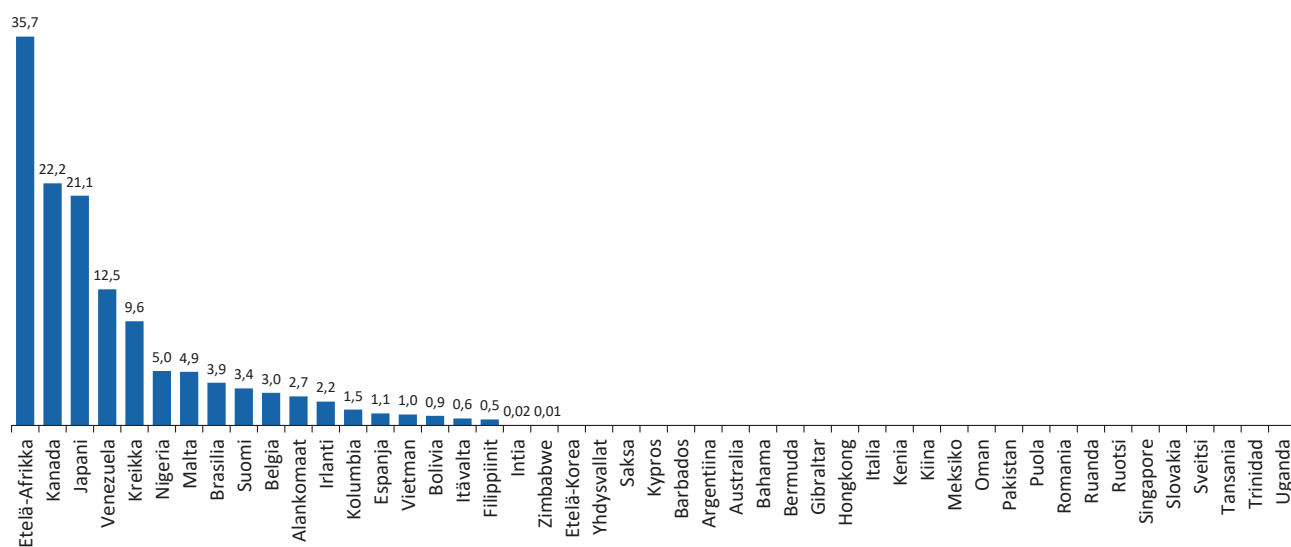
ten seurauksena Suomi kuitenkin näyttäytyy suhteellisesti kireämmin verottavana maana kuin ilman niiden huomioimista. Esimerkiksi Etelä-Koreassa ja Yhdysvalloissa huojennukset ovat johtaneet siihen, ettei perintöveroa makseta.

Kuvio 2 Perheyritysten verotus perittäessä, ilman huojennuksia, %



Lähde: Kuviot pohjautuvat julkaisuun KPMG (2023).

Kuvio 3 Perheyritysten verotus perittäessä, huojennukset huomioituina, %



Lähde: Kuviot pohjautuvat julkaisuun KPMG (2023).

3 Perintö- ja lahjaveron käyttäytymisvaikutukset

Tämän raportin keskeinen tavoite on koota tieteellisen tutkimuskirjallisuuden tuloksia perintö- ja lahjaveron vaikutuksista talouden toimijoiden *käyttäytymiseen*. Kirjallisuus tunnistaakin useita reaalisien toimintaan ja veronvälttelyyn liittyviä vaikutuksia. Luvussa 3.1 käydään läpi kirjallisuuden tunnistamia perintö- ja lahjaveron vaikutuksia perinnönjättäjän toimintaan, luvussa 3.2 perinnönsaajan toimintaan ja luvussa 3.3 perheyrytysten toimintaan.

Perintö- ja lahjaveron kohdalla sekä reaaliset että veronvälttelyyn liittyvät vaikutukset ovat tärkeitä, koska ne vaikuttavat verosta aiheutuvan hyvinvointitappion suuruuteen. Suuren negatiivisen reaktion tapauksessa veropohja pienenee veron keräämisen vuoksi nopeasti, ja verosta aiheutuva hyvinvointitappio on suuri. Mitä suuremman negatiivisen reaktion vero aiheuttaa, sitä huonommin se soveltuu verojärjestelmän osaksi. Tästä kertovat myös optimaalisen veroteorian tulokset. Reaktion suuruus kertoo myös siitä, kuinka paljon verolla on ylipäättään mahdollista kerätä verotuloja.

3.1 Perintö- ja lahjaveron vaikutukset perinnönjättäjälle

Kirjallisuus tunnistaa perintö- ja lahjaveron vaikuttavan monella tavalla perinnönjättäjän toimintaan. Luvussa 3.1.1 tarkastellaan veron vaikutuksia perinnönjättäjän reaalisien toimintaan ja luvussa 3.1.2 veronvälttelyyn liittyviä vaikutuksia. Luvussa 3.1.3 tarkastellaan veron vaikutuksia jätetyn perinnön määrään, mikä sisältää sekä reaalisien toiminnan vaikutukset että veronvälttelyyn liittyvät vaikutukset.

3.1.1 Reaalinen toiminta

Kirjallisuus tunnistaa perintö- ja lahjaveron vaikuttavan perinnönjättäjän reaalisien toimintaan usealla eri tavalla. Se muun muassa vaikuttaa henkilöiden kotipaikan valintaan.

Perintövero vaikuttaa henkilöiden kotipaikan valintaan

Perintöveron on havaittu useissa tutkimuksissa vaikuttavan henkilöiden muuttamisiin pois perintöjä verottavilta

alueilta.¹⁶ Kirjallisuus tunnistaa hyvin rikkaiden henkilöiden reagoivan perintöveroon herkimmin, millä on negatiivinen vaikutus perintöveropohjaan. Ja iäkkäämmät rikkaat henkilöt reagoivat perintöveroon herkemmin kuin nuoremmat rikkaat henkilöt. Lisäksi kirjallisuus tunnistaa epäsymmetrisyyden: perintöveron nousuun reagoidaan herkemmin kuin perintöveron laskuun. Seuraavaksi käydään läpi kirjallisuuden tuloksia perintöverotuksen vaikutuksista henkilöiden muuttamisiin.

Moretti ja Wilson (2023) tarkastelevat, kuinka Yhdysvaltojen vuoden 2001 veroreformi (Economic Growth and Tax Relief Reconciliation Act; EGTRRA) vaikutti rikkaiden henkilöiden muuttamisiin osavaltioiden välillä. Keskeinen reformista seuraava muutos oli se, että perintöverovollisuus tuli riippuvaiseksi henkilön asuinosa-alueesta. Tämä tarkoitti sitä, että perintöjä verottavat osavaltiot tulivat vähemmän houkutteleviksi suhteessa niihin, joissa perintöveroa ei ollut. Moretti ja Wilson (2023) havaitsivat, että perintöveromuutoksen seurauksena 35 % Forbes 400 -listalla olevasta rikkaimmasta henkilöstä muutti. Tämä on hyvin suuri muutos ja vaikuttaa negatiivisesti niin perintöjä verottavien osavaltioiden perintöveroihin kuin esimerkiksi niiden kulutusveroihin. Moretti ja Wilson (2023) huomioivat tutkimuksessaan sekä suorat kustannukset (tuloveron menetykset) että hyödyt (perintöveron tuotot). Tutkimus havaitsee myös sen, että iäkkäämmät rikkaat henkilöt reagoivat nuorempia rikkaita henkilöitä voimakkaammin tähän veroreformiin.

Bakija ja Slemrod (2004) tarkastelevat perintöveron vaikutusta muuttamiseen tarkastelemalla perintöveroraportointien määriä. He keskittyvät ennen vuotta 1998 oleviin reformeihin ja henkilöihin, joiden varallisuus on paljon Forbes 400 rikkaimman alapuolella. Heidän aineistonsa kattaa 18 vuotta vuosien 1965 ja 1998 väliltä, siinä missä Morettin ja Wilsonin (2023) tutkimus kattoi vuodet 1981–2017. He havaitsivat perintöverolla olevan pieni negatiivinen vaikutus osavaltiossa raportoitujen perintöjen lukumäärään. Yhden prosenttiyksikön lisäys osavaltion keskimääräisessä efektiivisessä perintöveroasteessa vähentää perintöveroilmoitusten määrää 1,4 prosenttia. Myös Conway ja Rork (2006) tarkastelevat perintöveron vaikutusta raportoitujen perintöjen lukumäärään Yhdysvalloissa. He käyttivät erotusten-erotukset-menetelmää (difference-in-differences) ja havaitsivat vaikutuksen olevan negatiivinen, mutta vähäinen. Önder ja Schlunk (2015) tarkastelevat vuosien 1995–2000 yhdysvaltalai-

sen aineiston avulla sitä, minkälaisiin osavaltioihin iäkkäät henkilöt muuttavat. Linjassa yllä mainittujen tulosten kanssa iäkkäiden henkilöiden havaitaan muuttavan herkemmin osavaltioihin, joissa ei ole perintöverotusta. Myös Conway ja Houtenville (2001) tekevät vastaavan havainnon, samoin tätä aiemmat tutkimukset. Voss ym. (1998) ja Clark ja Hunter (1992) tarkastelevat muuttamista 1970-luvulla ja havaitsevat korkeilla osavaltiotason perintöveroilla merkittävän negatiivisen vaikutuksen tällaiseen osavaltioon muuttamiselle.

Brühlhart ja Parchet (2014) tutkivat perintöveron vaikutusta suurituloisten eläkeläisten muuttamisiin Sveitsin kantonien välillä vuosina 1973–2008.¹⁷ He havaitsevat suurituloisten eläkeläisten reagoinnin olevan vain heikosti yhteydessä verotukseen. Perintöverotuoton maksimoivaksi perintöveron tasoksi he arvioivat 8,4 prosenttia. Lisäksi he havaitsevat, että perintöveron nousuun reagoidaan herkemmin kuin perintöveron laskuun. Baselgia ja Martinez (2022) tarkastelevat Sveitsissä asuvien superrikkaiden reaktioita veromuutoksiin, joissa heidän edullinen verotuksensa poistettiin.¹⁸ Kantoneista, joissa tämä poisto toteutettiin, 30 prosenttia superrikkaista muutti pois kyseisistä kantoneista. Lopez-Laborda ja Rodrigo (2022) tutkivat espanjalaisten muuttamisherkkyttä perintöveron suhteen käyttäen hyväksi paikkakuntakohtaisia muutoksia perintöverotuksessa. Tuloksena he havaitsevat, että perintöveron seurauksena muutetaan herkemmin matalan verotuksen kaupunkeihin, erityisesti pääkaupunkiin Madridiin. He eivät havaitse eroja hyvin varakkaiden iäkkäiden ja muiden iäkkäiden muuttamisissa.

Myös aikaisemmat Australiaan kohdistuneet tutkimukset, Hugo (1983) ja Grossmann (1990), havaitsevat perintöveron vaikuttaneen muuttamispäätöksiin. Hugo (1983) havaitsee, että vuonna 1976 tapahtuneen Queenslandin perintöveron poistamisen jälkeen kyseiseen osavaltioon muutti seuraavan viiden vuoden aikana (1976–1981) aiempaa enemmän ja muihin osavaltioihin puolestaan aiempaa vähemmän iäkkäitä henkilöitä. Grossmann (1990) tekee vastaavanlaisen havainnon vuosien 1972–1985 aineistolla ja erotusten-erotukset-menetelmällä: iäkkäämpien henkilöiden muutto lisääntyi reformia seuraavien kolmen vuoden aikana.

Kirjallisuuden tulosten perusteella erityisesti rikkaat henkilöt muuttavat hyvin herkästi pois perintöjä verottavista paikoista. Myös muiden henkilöiden kohdalla nähdään sa-

man suuntainen vaikutus, joka on kuitenkin selvästi pienempi. Koska rikkaat muuttavat pois perintöveron piiristä, perintöverot jäävät herkästi keskiluokan maksettavaksi. Myös vanhempien henkilöiden on havaittu reagoivan muita herkemmin perintöveroon. Lisäksi tunnistetaan, että myös muut asiat kuin verotus vaikuttavat muuttamispäätöksiin (Voss ym., 1988; Conway & Rork, 2006). Näiden muiden tekijöiden vaikutus voi olla verotusta suurempi, ja niiden tarkempi huomioiminen tutkimuksissa tyypillisesti pienentääkin saatuja veron vaikutusarvioita, mutta ei kuitenkaan poista niitä kokonaan.

Kirjallisuuden vaikutusarvioiden osalta aiemmat tutkimukset hyödyntävät useammin poikkileikkausaineistoa, myöhemmät useammin aikasarja-aineistoa. Myöhemmät tulokset viittaavat aiempia vähäisempiin vaikutuksiin kuin aiemmat. Hyvin varakkaiden henkilöiden reaktioiden tutkimisen kannalta on syytä huomata, että heitä on usein hankalampi tutkia, koska heihin liittyviä havaintoja on vain murto-osa kaikista. Tästäkin huolimatta heidän muita suurempi reagointinsa perintöveroon on selvästi tunnistettu.

Monet yllä kuvailluista tutkimuksista perustuvat maan sisäisiin muuttoliikkeisiin, eivätkä näihin liittyvät tulokset siksi välttämättä yleisty muihin maihin tai suoraan maiden välisten muuttojen tuloksiksi. Maiden sisäiset havaitut muuttoherkkydet voidaan nähdä myös ylärajoina kansainväliselle muuttoherkkyydelle ulkomaille muuttamisen korkeampien kustannusten vuoksi. Hyvin varakkaille muuttokustannukset kuitenkin tuskin nousevat esteeksi.

Perintöveron seurauksena muuttaneiden henkilöiden vaikutuksia verotuloihin tarkastellaan tutkimuksissa usein ainoastaan perintöveropohjaan liittyvien muutosten kautta. Poismuuton vaikutuksia (läikkymistä) muihin veropohjiin ei kuitenkaan kirjallisuudessa ole juurikaan tutkittu. Ne olisi kuitenkin syytä pyrkiä huomioimaan, koska ne ovat osa veron kokonaisvaikutusta. Kun on kyse suurituloisista henkilöistä, myös vaikutukset ovat merkittävät.

Perintövero voi vaikuttaa perinnönjättäjän työn tarjontaan

Perinnönjättäjän työn tarjonta voi teoriassa joko lisääntyä tai vähentyä perintöveron vuoksi. Perintövero tekee perinnön jättämisen vähemmän kannattavaksi, koska sen seurauksena perinnönsaajalle käteen jäävää yhtä lisäeu-

roa kohden joutuu jättämään veron vuoksi enemmän kuin yhden euron. Tämä muuttaa vapaa-ajan ja työnteon välistä suhteellista hintaa siten, että vapaa-aika muuttuu suhteessa kalliimmaksi, mikä pienentää työn tarjontaa (substituutiovaikutus).¹⁹ Toisaalta vero voi myös lisätä työn tarjontaa, jos perinnönjättäjällä olisi tietty tavoiteltu perinnöstä perinnönsaajalle käteen jäävä määrä, eli nettosäästämistavoite (tulovaikutus).

Perinnönjättäjän työn tarjontaan liittyvä tutkimustieto on kuitenkin hyvin harvassa. Holtz-Eakin (1999) tutki asiaa Yhdysvalloissa ja havaitsi yli 50-vuotiaiden työskentelevät vähemmän, jos he odottavat jättävänsä korkeita perintöjä. Gale ja Perozek (2001) puolestaan tarkastelevat perintöveron vaikutuksia säästämiseen mallien avulla, jotka ottavat huomioon perintöveromotiivien erilaisuuksia. He tarkastelevat kolmea eri motiivia: sattumalta jääneitä perintöjä (ei erityistä motiivia; accidental), motiivina jättämiselle maksu perinnönsaajan tarjoamista palveluista (exchange) ja epäitsekäs motiivi (altruistic). Tulosten perusteella perintöveron vaikutus säästämiseen (työn tekoon) riippuu perinnönjättömotiivista. Siksi on myös mahdollista, että perintövero ei vähennäkään säästämistä, vaan riippuu perinnönjättömotiivista. Kudła ym. (2023) laajentavat Galen ja Perozekin (2001) tutkimusta siltä osin, kun vanhempien ja lasten valinnat voivat olla toisistaan riippumattomia ja tarkastelevat neljää eri motiivia. Galen ja Perozekin (2001) tarkastelemien motiivien lisäksi Kudła ym. (2023) tarkastelevat myös paternalistista (holhoamiseen liittyvää) motiivia. Myös heidän tulostensa perusteella perintöveron vaikutus säästämiseen riippuu motiiveista ja mallien parametreista. Yleisenä johtopäätöksenä he havaitsevat perintöveron kuitenkin vähentävän säästämistä. Perintöveron tulisi heidän mukaansa tästä syystä olla matala erityisesti vanhemmille ikäluokille. Tätä kautta saataisiin pidettyä heidät pidempään työelämässä.

Horioka ym. (2021) tarkastelevat sitä, kuinka perinnönjättömotiivit vaikuttavat perinnönjättäjän työn tarjontaan Japanissa. He havaitsevat, että perinnönjättömotiivin vuoksi perintöjä jättävien henkilöiden havaitaan työskentelevän muita enemmän silloin, kun he työskentelevät, mutta eläköityvän puolestaan muita aiemmin.

Perintövero vähentää varallisuuden kerryttämistä

Perintöveron reaalisen toiminnan muutosten osalta kirjallisuus tunnistaa yhtenä perintöveron keskeisenä ongelmana sen säästämis päätöstä vääristävän vaikutuksen.

Tämä vaikuttaa osaltaan perintöveron piiriin kuuluvan varallisuuden kerryttämiseen. Samoin myös veronvälttelyyn ja veronkiertoon liittyvät reaktiot. Näitä on kuitenkin vaikea erottaa toisistaan, mistä syystä varallisuuden kerryttämiseen liittyvän kirjallisuuden tuloksia käsitellään veronvälttelyä ja veronkiertoa käsittelevän luvun jälkeen luvussa 3.1.3.

Seuraavaksi tarkastellaan sitä, minkälaisia perinnönjättäjän veronvälttelyyn ja veronkiertoon liittyviä reaktioita perintö- ja lahjavero aiheuttaa. Kuten reaalisen toiminnan kohdalla myös veronvälttely ja veronkierto lisäävät perintöveron veropohjan liikkuvuutta.

3.1.2 Verosuunnittelu, veronvälttely ja veronkierto

Yllä tarkasteltiin kirjallisuuden tunnistamia perinnönjättäjän reaktioita perintöveroon reaalisen toiminnan osalta. Näiden reaktioiden lisäksi myös veronvälttely ja veronkierto vaikuttavat veron tehokkuuteen sekä potentiaaliin kerätä verotuottoja. Herkästi liikkuva veropohja heikentää sekä verotuksen tehokkuutta että potentiaalia kerätä verotuottoja. Seuraavaksi tarkastellaan verosuunnitteluun, veronvälttelyyn ja veronkiertoon liittyvää kirjallisuutta sekä erikseen elinaikaisiin varallisuuden siirtämisiin liittyvää kirjallisuutta.

Veronvälttely ja veronkierto pienentävät perintöveropohjaa

Muun kuin reaalisen toiminnan vaikutuksia perintöveropohjaan on tutkittu niin Isossa-Britanniassa, Yhdysvalloissa, Alankomaissa, Saksassa, Ruotsissa kuin Espanjassakin. Isoon-Britanniaan ja Yhdysvaltoihin liittyvät tutkimukset tarkastelevat jätettyyn perintöön perustuvaa perintöveroa (estate tax), Alankomaihin, Saksaan, Ruotsiin ja Espanjaan liittyvät tutkimukset saatuaan perintöön perustuvaa perintöveroa (inheritance tax).

Varhaisessa tutkimuksessaan Tait (1967) hyödyntää vuoden 1960 perintöveroasteita yhdessä vuodelta 1912 peräisin olevien verotettavien perintöjen jakaumatietojen kanssa tarkastellessaan perintöveron välttelyn (ja kiertämisen) laajuutta Isossa-Britanniassa. Vertailemalla todellisia ja arvioituja verotuloja, hän pääättelee veronvälttelyn suuruuden osuvan 34 % ja 50 % välille. Myös Wolff (1996) ja Poterba (1997) vertailevat todellisia ja arvioituja verotuottoja, mutta tutkivat vaikutuksia Yhdysvalloissa. Wolff (1996) hyödyntää vuoden 1993 aineis-

toa ja havaitsee, että arvioidusta verotuotosta vain noin neljännes saadaan kerättyä. Tämä viittaa huomattavaan veronvälttelyyn. Poterba (1997) puolestaan tarkastelee vuoden 1995 aineistoa ja tulee tulokseen, jonka mukaan arvioidut ja todelliset verotuotot ovat hyvin lähellä toisiaan ja poikkeavat vain noin 10 prosenttia toisistaan, mikä viittaa vähäisempään veronvälttelyyn kuin muiden tutkimusten tulokset.

Kopczuk (2007) pyrkii arvioimaan veronvälttelyä vertailemalla kuolemansairaiden ja äkillisesti kuolleiden varakkaiden henkilöiden raportoituja varallisuuksia vuoden 1977 aineistolla. Hän havaitsee kuolemaan johtavan sairauden pienentävän raportoitua varallisuutta 5–10 % silloin, kun sairaus kestää päivistä viikkoihin, mutta selvästi enemmän, 15–20 %, jos sairaus kestää kuukausista vuosiin. Tulosta ei pysty selittämään lääkkeisiin liittyvien tai muiden menojen lisääntymisillä, vaan havainto kertoo nimenomaan verosuunnittelusta. Ja verosuunnittelun havaitaan olevan keskimäärin sitä suurempaa, mitä enemmän on aikaa reagoida. Myös Suari-Andreu ym. (2024) vertailevat yllättäen kuolleiden henkilöiden ja jonkin aikaa kuolemansairaana olleiden henkilöiden jättämiä perintöjä. He tarkastelevat Alankomaissa tapahtuneita kuolemia vuosien 2006 ja 2013 välillä. Jonkin aikaa kuolemansairailla havaittiin vähemmän raportoituja perintöjä, mikä tulkittiin olevan seurausta elinaikaisten lahjojen käytöstä. Vaikutus ei rajoitu vain hyvin varakkaisiin henkilöihin, vaan se havaitaan jakauman koko ylemmällä puolikkaalla.

Ohlsson ym. (2020) tarkastelevat perintöveron vaikutuksia Ruotsissa hyvin pitkällä, vuodet 1810–2016 käsittävällä aineistolla. He vertailevat makromallin kautta saatuja arvioita havaittuihin verotuksen tulemiin ja havaitsevat, että vain murto-osa veroista tulee kerätyksi veronvälttelyn vuoksi. Erixson ja Escobar (2020) puolestaan hyödyntävät erotukset-erotuksissa-menetelmää (difference-in-differences), mutta eivät havaitse kuolemansairaiden kohdalla merkkejä verosuunnittelusta. Sen sijaan he havaitsevat positiivisen korrelaation kuolemansairauden ja varallisuuden kertymisen välillä sen jälkeen, kun perintövero oli poistettu puolisoilta.

Sommer (2017) ja Glogowsky (2021) tutkivat perintöveron vaikutuksia Saksassa. Sommer (2017) hyödyntää vuosien 2007–2011 aineistoa ja kasautumiseen perustuvaa menetelmää (bunching) ja havaitsee perintöjen

jouston olevan enimmillään 0,02, eli kymmenen prosentin lisäys perintöverossa aiheuttaa enimmillään 0,2 prosentin pienenemisen perintöveropohjassa. Perintöveron kohdalla Sommer (2017) havaitsee, että verosuunnittelu tapahtuu lähes kokonaan perinnönjättäjän toimesta, perinnönsaajan toimesta ei sen sijaan juuri lainkaan. Glogowsky (2021) hyödyntää vuosien 2009–2017 aineistoa ja havaitsee sekä perintöjen että lahjojen reagoivan perintöveroon. Kymmenen prosentin lisäys käteen jäävässä perinnön määrässä vähentää lahjoja keskimäärin alle prosentin ($e < 0,1$). Perintöjen reaktio on tutkimuksessa tätäkin pienempi. Tulosten perusteella Saksassa reagoidaan perintöveroon vähemmän herkästi kuin Ruotsissa, jossa oli myös käytössä saatuun perintöön perustuva perintövero. Erilaiset reaktiot voivat selittyä instituutioiden erilaisuuksilla.

Glogowsky (2021) myös tunnistaa, että veronkierto on perintöverotuksessa pienemmässä roolissa kuin veronvälttely. Veronkiertoa on kuitenkin myös usein hankalampaa havaita. Vähäinen kirjallisuudesta löytyvä tutkimus hyödyntää tyypillisesti verotarkastusten tietoa.

Erard (1998), Eller ja Johnson (1999) sekä Eller ym. (2001) hyödyntävät vuoden 1992 aineistoa ja verotarkastuksista saatuja tietoja tutkiessaan perintöveroon liittyvää veronkiertoa Yhdysvalloissa. Erard (1998) havaitsee veronkiertämisen olevan 13 prosenttia potentiaalisesta veropohjasta. Eller ja Johnson (1999) puolestaan havaitsevat, että 10 prosenttia verovelvollisista käyttää veronvälttely- tai veronkiertostrategioita ja että verotarkastuksen jälkeen verovelvollisuudet kasvoivat keskimäärin 5,5 prosenttia. Eller ym. (2001) havaitsevat, että 60 prosentissa tarkastetuista tapauksista perintöveron piiriin kuuluva veropohja laajeni. Tyypillisin muutos oli seurausta omaisuuden arvostuksiin liittyvissä kysymyksissä. Simulointeihin perustuen he arvioivat verovelvollisuuteen liittyvän vajeen olevan 13,6–70,3 prosenttia.

Escobar (2017) hyödyntää epäjatkuvuuteen perustuvaa arviointimenetelmää (regression discontinuity approach) tutkiessaan tiettyä veronvälttelyn muotoa, perinnön määrän aliraportointia (veronkierto). Hän tarkastelee aliraportointia ennen puolisoitten välisen perintöveron poistoa vuonna 2004 ja sen jälkeen. Perinnön määrä arvioitiin keskimäärin 17 prosenttia pienemmäksi ennen reformia kuin sen jälkeen. Suurimmissa perinnöissä aliraportointi oli muita suurempaa. Lisäksi se osuus

perinnöistä, joissa kierrettiin vero kokonaan, oli 26 prosenttia enemmän ennen reformia kuin sen jälkeen. Aliraportoinnin vuoksi perintöveron määrän arvioidaan pienentyneen jopa 55 prosenttia.

Linseis (2022) tutkii perintöveron kiertämistä Saksassa vertailemalla helpommin veronkierrossa hyödynnettävien omaisuuserien ja muiden omaisuuserien välistä eroa. Oletuksena heidän tutkimuksessaan on, että helpommin veronkiertotarkoituksiin käytettävät omaisuuserät olisivat rekisteriaineistoissa matalammalla tasolla kuin kyselyaineistoissa. Tulosten perusteella perintöveron kiertoa ei kuitenkaan havaita.

Micó-Millán (2024) tarkastelee perheyriyksen roolia varakkaiden henkilöiden perintöveron välttelyssä Espanjassa. Tutkimus hyödyntää Kataloniassa toteutettua verouudistusta, jonka seurauksena perintöverokohteluiden eroavaisuudet kasvoivat eri omaisuuserien välillä, ja pyrkii selvittämään eri omaisuuserien veropohjien reaktioita muutokseen. Vaikutusarvioinneissa hyödynnetään erotusten-erotus-menetelmää ja verrataan varakkaita perillisiä muihin varakkaisiin perijöihin, joihin reformi vaikutti vain vähän. Reformin jälkeen varakkaat perilliset perivät huomattavasti enemmän varallisuutta verotuettujen omaisuuserien kautta. Vaikutus johtuu kokonaan varakkaimmasta 0,5 prosentista perillisistä, joiden perintöjä siirrettiin voimakkaasti perheyriysomaisuuksiin. Tutkimuksen arvion mukaan Katalonia menettää 27 prosenttia perintö- ja lahjaveron tuotoistaan, koska varallisuutta uudelleen luokitellaan liiketoimintavarallisuudeksi perheyriyksen kautta.

Yksi mahdollinen tapa pyrkiä välttämään perintöveroa on siirtää varallisuutta veroparatiiseihin. Suoraan varallisuuden siirtämisiin liittyvää näyttöä ei kuitenkaan kirjallisuudessa ole. Huolimatta siitä, että veroparatiiseissa olevia varallisuuksia on tarkasteltu, nämä voivat liittyä perintöveron välttelyyn tai johonkin muuhun syyhyn. Roine ja Waldenström (2015) arvioivat verotuksen aiheuttaneen 1990- ja 2000-luvuilla suuret pääomien virtaamiset pois Ruotsista. Heidän arvionsa mukaan pääomaa virtasi ulkomaille vuosittaisesta bruttokansantulosta jopa viidesosa. Muiden verojen osalta Alstadtaeter ym. (2019) tunnistavat hyvin varakkaiden pohjoismaalaisten välttävän tulo- ja varallisuusveroja noin 25 prosenttia. Nämä tulokset antavat viitteitä siitä, että veroparatiiseja hyödynnetään, mutta tutkimuskirjallisuuden tarjoamaa tie-

toa siitä, hyödynnetäänkö näitä nimenomaan perintöveron välttelyyn, ei ainakaan vielä ole.²⁰

Elinaikaiset varallisuuden siirrot reagoivat sekä perintöveroon että lahjaveroon

Yksi tapa, jota kautta perintöveroa voi pyrkiä välttämään, on luovuttaa varallisuutta ennen kuolemaa. Elinaikaisista varallisuuksien luovutuksista (inter vivos transfers) onkin kirjallisuudessa selkeää näyttöä. Tähän liittyvää tutkimusta on useista maista, sekä sellaisista, joissa on ollut käytössä jätettyyn perintöön perustuva perintövero, että sellaisista, joissa on ollut käytössä saatun perintöön perustuva perintövero. Jätettyyn perintöön perustuvien järjestelmien arviot nojaavat yhdysvaltalaisiin tutkimuksiin.

McGarry (2000) tarkastelee perintöveron vaikutuksia vanhempien lapsilleen antamiin elinaikaisiin lahjoihin Yhdysvalloissa. Hän havaitsee, että vanhemmat, joiden perinnöt tulisivat perintöveron piiriin, antavat muita suurempia lahjoja. Nämä lahjat ovat myös sitä suuremmat, mitä korkeampi on perintövero. Hän arvioi, että perintöveron poistaminen pienentäisi elinaikaisia lahjoja lähes 30 prosenttia. Tästä huolimatta hän havaitsee, että lahjojen kautta saatavaa verohyötyä ei hyödynnetä kokonaan. McGarry (2001) tekee vastaavanlaiset havainnot: varakkaat vanhemmat antavat useammin lahjoja, mutta eivät kuitenkaan hyödynnä tätä kautta saatavaa veroetua täysimääräisesti. Tulosten perusteella lahjojen täysimääräinen hyödyntäminen pienentäisi kokonaisuudessaan iäkkäämpien henkilöiden verotaakkaa jopa 65 prosenttia.

Poterba (2001) tarkastelee vuoden 1995 aineiston avulla sitä, kuinka laajasti yhdysvaltalaiset kotitaloudet hyödyntävät mahdollisuutta antaa verovapaita lahjoja. Tätä mahdollisuutta hyödyntää 45 % kotitalouksista. Page (2003) puolestaan tarkastelee 1980-luvun aineistolla perintöverotuksen vaikutusta lahjojen antamiseen hyödyntäen osavaltiokohtaista vaihtelua. Hän havaitsee yhden prosenttiyksikön lisäyksen perinnön rajaveroasteessa lisäävän lahjojen antamista 4 000 dollarilla kolmen vuoden ajanjaksolla. Bernheim ym. (2004) hyödyntää vaihtelua perintö- ja lahjaverotuksessa Yhdysvalloissa tarkastellakseen perintöveron ja lahjaveron erilaisuuksien vaikutuksia lahjojen antamiseen. He havaitsevat näiden suhteellisten tasojen vaikuttavan sekä lahjojen antamisen ajoitukseen että lahjojen suuruuteen.²¹ Myös Joulfaian (2005) tarkastelee perintöveron ja lahjaveron eroavaisuuksien vaikutusta. Hän tarkastelee erityisen rikkaiden henkilöiden re-

aktiota verotukseen hyödyntämällä aineistoa jakauman ylimmästä 2 prosentista. Hän havaitsee, että perintö- ja lahjaverotuksen yksityiskohdat vaikuttavat siihen, kuinka lahjoja ja perintöjä jaetaan. Hän muun muassa havaitsee, että mitä pienempi ero perintöveron ja lahjaveron välillä on, sitä vähemmän annetaan lahjoja. Simulaation perusteella hän arvioi perintö- ja lahjaveron poistamisen pienentävän lahjoja yli 64 prosenttia.

Joulfaian ja McGarry (2004) havaitsevat kyselyn avulla, että verotuksen siirtymäaikana reagoidaan tuleviin ja sen hetkisiin lahjaveroasteisiin, mutta pysyvästi lahjaverolla he eivät havaitse vaikutuksia lahjojen antamiseen. Siirtymäaikana kymmenen prosentin korkeampi lahjavero (tuleva tai sen hetkinen) pienentää lahjoja 8,4 prosentilla. Joulfaian ja McGarry (2004) havaitsevat myös, että elinikäiset lahjat ovat keskimäärin kuitenkin alle 10 prosenttia perinnöksi jätettävästä varallisuudesta Yhdysvalloissa. Joulfaian (2004) tarkastelee yhdysvaltalaisen aineiston ja liittotason veroastevaihteluiden avulla elinikäisten varallisuuden siirtämisten reaktioita näihin veroihin. Hän havaitsee verotuksen vaikuttavan näiden toimien ajoitukseen sekä sen, että varakkaat henkilöt reagoivat muita herkemmin näiden veroasteiden muutoksiin. Lisäksi erityisesti lyhyellä aikavälillä lahjojen antaminen reagoi lahjaverotuksen muutoksiin.

Saatuun perintöön perustuvan perintöveron vaikutuksia on tutkittu useassa maassa. Näitä ovat ainakin Ruotsi, Ranska, Saksa, Japani ja Alankomaat. Ohlsson (2007; 2011) ja Escobar ym. (2023) tarkastelevat perintöveron vaikutuksia Ruotsissa ja havaitsevat elinikäisten lahjojen reagoivan hyvin voimakkaasti verotukseen. Ohlsson (2007) tarkastelee vuoden 2004 aineiston avulla, kuinka perinnönsaajat välttelevät veroja hyödyntämällä mahdollisuutta jättää verotta osa muutoin saamastaan perinnöstä omille lapsilleen, eli alkuperäisen perinnönjättäjän lapsenlapsille. Hän havaitsee, että kaksi kolmasosaa perinnönjättäjistä hyödyntää tätä mahdollisuutta. Todennäköisyys mahdollisuuden hyödyntämiselle myös kasvaa henkilön iän mukaan. Kuitenkin vain joka neljäs minimoi tätä kautta verorasituksensa. Ohlsson (2011) puolestaan tarkastelee vuosien 1942–1949 aineistoa ja havaitsee elinikäisissä varallisuuden siirroissa suuren lisäyksen juuri ennen perintöveron käyttöönottoon liittyvää reformia. Escobar ym. (2023) tarkastelevat kasvautumiseen perustuvan menetelmän (bunching) avulla perintöveron vaikutusta lahjoihin vuosien 2002–2004

aineistolla. Heidän joustoarvionsa kertoo, että 10 prosentin lisäys perintöverossa lisää lahjoja 15 prosentilla. He myös havaitsevat, että ennen Ruotsin perintöveron poistoa perinnönsaajat ohjasivat osan perinnöistään suoraan lapsilleen, mitä kautta oli mahdollisuus pienentää verotaakkaa. Monessa tapauksessa seuraavalle sukupolvelle jätetty määrä valittiin optimaalisesti siten, että perintöveroa ei tullut lainkaan maksettavaksi. Perintöveron poistamisen jälkeen vastaavaa ei enää havaita, koska siihen ei ole enää aiempaa kannustinta. Empiiristen tutkimusten lisäksi Nordblom ja Ohlsson (2006) näyttävät teoreettisen mallin avulla, kuinka perintö- ja lahjavero ohjaa valitsemaan strategisesti elinikäisiä varallisuuden siirtämisistä.

Arrondel ja Laferrère (2001) hyödyntävät tutkimuksensa Ranskassa vuonna 1992 tapahtunutta reformia, jossa elinikäiset lahjat tulivat osittain verovapaiksi, mikä lisäsi kannustinta antaa elinikäisiä lahjoja perintö- ja lahjaverotuksen kokonaisverotaakan pienentämiseksi. Linjassa tämän kannusteeseen liittyvän muutoksen kanssa he havaitsevat elinikäisten lahjojen antamisen lisääntyvän voimakkaasti reformin jälkeen. He myös havaitsevat tämän vaikutuksen olevan muita suurempi varakkaammilla kotitalouksilla. Tulosten perusteella lahjojen antaminen ei riipu ainoastaan lahjaveron suuruudesta vaan myös perintöveron suuruudesta.

Sommer (2017) ja Glogowsky (2021) tarkastelevat perintöveron vaikutuksia Saksassa. Toisin kuin Ranskassa Sommer (2017) havaitsee lahjojen reagoivan vain vähän perintöveroon Saksassa ($e \leq 0,021$). Myös Glogowsky (2021) havaitsee perintöverolla vain vähäisen vaikutuksen lahjoihin Saksassa: kymmenen prosentin lisäys veron jälkeen käteen jäävässä määrässä lisää verotettavaa varallisuutta alle 1 prosentin lyhyellä aikavälillä. Niimi (2019) tarkastelee perintöveron vaikutusta Japanissa ja havaitsee elinikäisten lahjojen antamisen riippuvan perinnönjättämötiivistä. Vanhemmat, joilla on epäitsekkäs perinnönjättämismotiivi (altruistic), antavat suuremman osan jättämästään varallisuudesta lahjojen kautta kuin sellaiset vanhemmat, joilla tämä motiivi on vähäisempi. Sturrock ym. (2022) havaitsevat lahjojen antamisen reagoivan perintöveroon Alankomaissa. Heidän esittämänsä joustot vaihtelevat 1 ja 9 välillä, ja he näyttävät, että myös vähemmän varakkaat henkilöt reagoivat herkästi muuttamalla lahjojen antamista veromuutosten mukaan.

Perinnönjättäjien on tunnistettu reagoivan ei ainoastaan elinaikaisten lahjojen kautta, vaan myös yritysvarallisuuden liittyvien omaisuuden siirtämisen kautta. Hines ym. (2019) tarkastelevat yritysten omistusten elinaikaisten siirtojen taustatekijöitä saksalaisissa perheyrietyksissä vuosina 2000–2013. Tulokset osoittavat, että yritysten omistajat, joiden liiketoiminta on vahvassa tilassa, siirtävät omistusta muita todennäköisemmin. Kun yrityksen itsearvioitu liiketoimintatilanne paranee tasolta 'normaali' tasolle 'hyvä', omistuksen elinaikaisen siirron todennäköisyys kasvaa 46 prosenttia. Lisäksi siirtojen määrä kasvoi vuoden 2009 verouudistuksen jälkeen, joka alensi näihin liittyviä veroja. Tutkimuksen havainnot viittaavat veroilla olevan merkittävä vaikutus omistuksen siirtojen määrään ja ajoitukseen.

Yksi tapa pyrkiä välttämään perintöveroa elinaikana on antaa varoja hyväntekeväisyyteen. Joulfaian (2000) tarkastelee perintöveron vaikutuksia hyväntekeväisyyden määrään ja havaitsee perintöveron lisäävän hyväntekeväisyyttä. Yllä mainittujen reaktioiden lisäksi on mahdollista, että varallisuutta pyritään viemään ulkomaille laittomasti tai kirjanpidollisia toimia hyödyntäen. Näistä ei kuitenkaan ole tutkimuksellista näyttöä.

Yhteenvetona todettakoon, että kirjallisuus tunnistaa elinaikaisten varallisuuden siirtojen reagoivan selvästi verotukseen, mikä kielii perinnönjättömotiivin olemassaolosta. Lahjojen kohdalla reaktio verotukseen voi jopa olla suurempi kuin perintöjen kohdalla. Lahjoihin liittyvän reaktion herkkyys kasvaa perinnönjättäjän iän ja varallisuustason mukaan sekä perinnönjättäjän ja perinnönsaajan (sukulais) suhteen mukaan. Lahjojen mahdollistamaa verohyötyä ei kuitenkaan tutkimusnäytön perusteella hyödynnetä täysin, mikä voi johtua eri syistä. Tällaisiksi syiksi on esitetty esimerkiksi halu säilyttää kontrolli (Erixson & Escobar, 2020), halu varautua 'pahan päivän varalle' eli varovaisuusmotiivi (Niimi & Horioka, 2019) ja se, että lahja nähdään eräänlaisena maksuna perinnönsaajan palveluista perinnönjättäjälle (Kopczuk, 2007; exchange motive). Sturrock ym. (2022) havaitsevat heidän tulostensa selittyvän juuri kontrollin säilyttämismotiivilla ja varautumismotiivilla. Lahjaveron vaikutuksista on selvästi vähemmän tutkimusta kuin perintöveron vaikutuksista, osittain siksi koska lahjaveron katsotaan usein toimivan nimenomaan perintöveroa täydentävänä verona.

3.1.3 Perintöveron vaikutukset jätetyn perinnön määrään

Yllä ruodittiin perinnönjättäjän reaaliseen toimintaan ja veronvälttelyyn liittyviä kirjallisuuden havaintoja yksi vaikutuskanava kerrallaan. Jokainen näistä reaktioista vaikuttaa osaltaan jätetyn perinnön suuruuteen. Seuraavaksi käymme läpi kirjallisuuden arvioita perintöveron vaikutuksista jätettyjen perintöjen suuruuteen.²² Näissä arvioissa tulee huomioida yksittäisten vaikutuskanavien vaikutukset. Veron vaikutus jätettyjen perintöjen suuruuteen sisältää muun muassa perinnönjättäjän säästämiseen liittyvät reaktiot ja hänen työn tarjontapäätökseensä liittyvät muutokset.

Perintövero pienentää jätetyn perinnön määrää

Useat taloustieteelliset tutkimukset ovat tarkastelleet sitä, kuinka perintövero muuttaa jätettyjen perintöjen suuruuksia. Muutokset jätetyissä perinnöissä puolestaan ovat seurausta sekä muutoksista varallisuuden kerryttämisessä että veronvälttelyyn liittyvissä muutoksissa. Tutkimustulokset kertovat, että perintövero pienentää jätetyn perinnön määrää.²³ Reaktion voimakkuus kuitenkin riippuu perintöön liittyvistä yksityiskohdista, kuten jätetyn perinnön suuruudesta sekä perinnönjättäjän ominaisuuksista.

Perintöveron vaikutuksia jätetyn perinnön määrään on tutkittu useissa Yhdysvaltoja käsittelevissä tutkimuksissa. Näiden tutkimusten kautta saadaan tietoa jätetyn perinnön mukaan määräytyvän perintöverojärjestelmän (estate tax) vaikutuksista. Chapman ym. (1996) arvioivat vuosien 1958–1994 tietojen avulla perintöveroasteiden vaikutusta verotuottoihin. Heidän joustoarvionsa 2 kertoo, että kymmenen prosenttia korkeampi perintöveron rajaveroaste vastaa kahtakymmentä prosenttia pienempää verotuottoa. Laitner (2000) puolestaan arvioi vuoden 1995 aineiston avulla jätettyjen perintöjen joustoksi käteen jäävän tulon suhteen 0,3. Eli kymmenen prosentin lisäys käteen jäävässä tulossa lisää jätettyä perintöä keskimäärin kolme prosenttia. Holtz-Eakin ja Marples (2001) arvioivat yhden prosentin korkeamman perintöveroasteen vastaavan 1,4 prosenttia pienempää perinnöksi kertynyttä varallisuutta. Kopczuk ja Slemrod (2001) puolestaan arvioivat vuosien 1916 ja 1996 väliltä kootun aineiston avulla perintöveron rajaveroasteen yhden prosentin nousun vastaavan 0,4–0,7 prosenttia pienempiä raportoituja perintöjä. Castaneda ym. (2003) havaitsevat bunching-menetelmän avulla perintöveron poiston lisäävän pääomaa 0,37 %. Joulfaian (2006) arvioi perin-

töveron rajaveroasteen nousun yhdellä prosentilla pienentäneen verotettavia perintöjä 0,1 prosenttia vuosien 1951 ja 2001 välillä. Cagetti ja De Nardi (2009) tarkastelevat yleisen tasapainomallin avulla perintöveron poiston vaikutusta ja havaitsevat, että poiston seurauksena pääomaa kasautuisi 0,78 prosenttia aiempaa enemmän. De Nardi ja Yang (2016) havaitsevat 1990-luvun aineiston ja limittäisten sukupolvien OLG-mallin avulla perintöveropohjan reaktion perintöveroasteisiin olevan lähellä nollaa. Kopczuk (2017) kokoaa Yhdysvaltojen perintöverotutkimusta ja tulee tulokseen, jonka mukaan kymmenen prosentin lisäys käteen jäävässä perinnössä lisää jätettyjen perintöjen määrää keskimäärin 1–2 prosenttia.

Tutkimusta on myös tehty saatuaan perintöön perustuvien perintöverojärjestelmien (inheritance tax) vaikutuksista perinnön määrään. Jappelli ym. (2014) tarkastelevat vuosien 1993–2006 aineiston avulla perintöveron poistamisen vaikutuksia Italiassa ja havaitsevat, että veron poistaminen kasvatti perinnön jättämisen todennäköisyyttä kahdella prosenttiyksiköllä. Niimi (2019) havaitsee, että vain harva japanilainen kotitalous suunnitteli vuonna 2013 vähentävänsä varallisuuden kerryttämistä perintöveron kiristymisen vuoksi, mikä kertoo siitä, että perinnönjättömotiivi ei vaikuta olevan Japanissa erityisen suuri. Mas Montserrat (2019) tarkastelee perintöveron vaikutusta hyödyntäen Espanjassa (Kataloniassa) tehtyä perintöveroreformia, jossa osittain poistettiin perintövero läheisiltä sukulaisilta (jälkeläisiltä, vanhemmilta ja puolisolta). Tulosten perusteella muutoksen seurauksena hyvin matalasti verotettujen perintöjen (sisältäen myös kokonaan verottomat perinnöt) raportoidut määrät kasvoivat 40 prosentilla muutoksen jälkeen. Tulokset selittyvät kiinteistöjen arvostuksiin liittyvillä tekijöillä. Glogowsky (2021) tarkastelee sitä, kuinka verotettava perinnön määrä muuttuu Saksassa perintöverotuksen kiristyksen mukaan. Hän havaitsee, että kymmenen prosentin kiristys perintöverotukseen pienentää jätettyjen perintöjen määrää, mutta kuitenkin vähemmän kuin 1 prosentin. Reaktion suuruus on linjassa elinaikaisten varallisuuden siirtojen (lahjojen) reaktioiden suuruuksien kanssa. Goupille-Labret ja Infante (2018) tarkastelevat vuosien 2003–2013 aineiston ja kasautumiseen perustuvan menetelmän (bunching) avulla perintöveron vaikutuksia Ranskassa. He havaitsevat perintöveron vaikuttavan ihmisten päätöksiin ainakin kolmella tavalla. Ensimmäiseksi he havaitsevat ihmisten kerryttävän sitä aiemmin varallisuutta mitä kevyemmin kertynyttä varallisuutta verotetaan. Toi-

seksi veron havaitaan muokkaavan pääomien jakautumista eri pääomalajeihin siten, että investoidaan enemmän kevyemmin verotettuihin pääomiin. Kolmantena he havaitsevat verotuksen pienentävän kertynyttä varallisuutta ja lisänneen kulutusta. Kymmenen prosentin lisäys käteen jäävässä määrässä pienentää varallisuuden kertymistä yhdellä prosentilla keskipitkällä aikavälillä ($e = 0,1$).

Jätetyn perinnön määrän tunnistetaan reagoivan negatiivisesti perintöveroon. Reaktioiden suuruudet myös riippuvat perintöveromotiivista. Gale ja Perozek (2001) tarkastelevat kolmea eri motiivia: sattumalta jääneitä perintöjä (ei erityistä motiivia; accidental), motiivina jättämiselle maksu perinnönsaajan tarjoamista palveluista (exchange) ja epäitsekkäas motiivi (altruistic). Tulosten perusteella perintöveron vaikutus säästämiseen riippuu perinnönjättömotiivista, ja motiivista riippuen on myös mahdollista, että perintövero ei vähennäkään säästämistä. Perinnönjättäjän ominaisuuksien osalta kirjallisuus tunnistaa vaikutusten olevan korostuneempia vanhemmilla ja varakkaammilla henkilöillä.

3.2 Perintö- ja lahjaveron vaikutukset perinnönsaajalle

Seuraavaksi käydään läpi kirjallisuuden tunnistamia perintö- ja lahjaveron vaikutuksia perinnönsaajan toimintaan.

3.2.1 Reaalinen toiminta

Kirjallisuus on jo pitkään tunnistanut perinnön saamisen vaikuttavan negatiivisesti perinnönsaajan työn tarjontaan. Samalla on tunnistettu myös perinnön saannin positiivinen vaikutus yrittäjäksi ryhtymiselle.

Perinnönsaaminen pienentää perinnönsaajan työn tarjontaa

Perinnönsaamisen jälkeistä työn tarjontaan liittyvää tutkimusta on kerääntynyt jo useasta maasta. Tutkimustulokset tunnistavat selkeästi, että perinnönsaaminen voi vaikuttaa työvoiman tarjontaan ja useimmat löydökset osoittavatkin perinnönsaamisen pienentävän työvoimaan osallistumista.

Joulfaian ja Wilhelm (1994) tutkivat perinnönsaamisen vaikutuksia työn tarjonnalle Yhdysvalloissa. Heidän tulostensa mukaan perinnönsaaminen ei johda miehillä

eikä naimisissa olevilla naisilla suuriin muutoksiin työn tarjonnassa. Blau ja Goodstein (2016) puolestaan tarkastelevat perinnönsaamisen vaikutuksia työvoimaan osallistumiselle. He havaitsevat perinnön saamisen pienentävän työvoimaan osallistumista keskimäärin 4 prosenttia. Perinnönsaajan puolison työn tarjontaan tällä ei kuitenkaan havaita vaikutuksia.

Elinder ym. (2012) tarkastelevat ruotsalaisen vuodet 2000–2008 käsittävän aineiston avulla sitä, kuinka vuonna 2004 saatu perintö vaikutti perinnönsaajaan. He havaitsevat perinnönsaamisella olevan negatiivinen vaikutus palkkatuloille, ja tämän vaikutuksen olevan suurempi vanhemmille perinnönsaajille. Lisäksi he havaitsevat perinnönsaannilla olevan väliaikainen positiivinen vaikutus pääomatuloille.

Ling (2022) tarkastelee perinnönsaamisen vaikutusta työtuloihin Norjassa. Hän havaitsee suurten vanhemmilta saatujen perintöjen (yli miljoona Norjan kruunua) pienentävän vuosittaisia ansiotuloja enintään 4,3 prosenttia. Vaikutuksen suuruuden havaitaan myös kasvavan perinnön koon mukana. Saadun perinnön vaikutus voi kestää jopa 10 vuotta ja vaikutuksen voimakkuus vaihtelee sekä sukupuolten että ikäryhmän mukaan. Miespuoliset perijät vähentävät todennäköisemmin työpanostaan perinnön saatuaan. Bø ym. (2019) tarkastelee perinnönsaamisen vaikutuksia työn tarjontaan rekisteriaineiston avulla Norjassa. He havaitsevat suurempien perintöjen aiheuttavan suuremman negatiivisen vaikutuksen työn tarjontaan ja korkeammat tulot omaavien henkilöiden olevan vähemmän herkkiä muuttamaan työn tarjontaa. Työn tarjontaan liittyvät reaktiot ovat suuremmat naisilla kuin miehillä.

Doorley ja Pestel (2020) tarkastelevat perinnönsaamisen vaikutuksia työn tarjontaan Saksassa. He havaitsevat perinnönsaamisen pienentävän työskentelemistä kokoaikaisena työntekijänä naisten keskuudessa. Heidän työtuntien määrä pienenee keskimäärin 1–2 tuntia viikossa. Vaikutus on suurempi rahoitusrajoitteisemmilla kotitalouksilla kuin muilla. Myös Kindermann ym. (2020) tarkastelevat perinnönsaajan työn tarjonnan reaktiota perinnön saamiseen. Hekin havaitsevat perinnönsaamisella olevan negatiivinen vaikutus työn tarjontaan sekä työtuntien vähenemisen kautta että työmarkkinoilta kokonaan poistumisen kautta. Suuremman perinnön saamisella on suurempi vaikutus kuin pienellä. Pienempituloiset reagoivat perinnönsaamiseen vahvemmin kuin suurempitu-

loiset. Jokaista perintöveroeuroa kohden saadaan tutkimuksen mukaan lisäksi 9 senttiä ansiotuloveroa. Basiglio ym. (2023) tarkastelevat tulevien odotettujen perintöjen vaikutuksia säästämiseen ja tulevaan työn tarjontaan Alankomaissa. He havaitsevat odotettujen perintöjen vähentävän sekä säästämistä että työn tarjontaa.

Hamaaki ja Ibuka (2024) ja Niizeki ja Hori (2019) tarkastelevat työn tarjonnan reaktioita perinnönsaamiseen Japanissa. Hamaaki ja Ibuka (2024) tarkastelevat naisten reaktioita ja havaitsevat perinnönsaamisella olevan negatiivisen vaikutuksen työn tarjontaan, valtaosin työmarkkinoille osallistumisessa ja erityisesti sekä noin 50-vuotiaiden että alle 40-vuotiaiden henkilöiden kohdalla, joilla on lapsia. Odottamatta tulleen perinnön vaikutus havaitaan odotettua perintöä suuremmaksi. Kotitalouden kulutukseen perinnöllä ei havaita vaikutusta. Myös Niizeki ja Hori (2019) havaitsevat perinnönsaamisella olevan negatiivinen vaikutus 26–51-vuotiaiden naisten työn tarjontaan. Vastaavan ikäisten miesten työn tarjontaan vaikutusta ei sen sijaan havaita.

Perinnön saaminen voi vaikuttaa käytettävissä olevaan työpanoksen määrään myös eläköitymisten kautta. Tätä on tutkittu Yhdysvalloissa. Brown ym. (2010) tarkastelevat perinnönsaamisen vaikutusta eläkkeelle jäämisen todennäköisyyteen Yhdysvalloissa. He havaitsevat eläkkeelle jäämisen todennäköisyyden lisääntyvän perinnönsaamisen jälkeen ja erityisesti niissä tapauksissa, joissa perinnön saa odottamatta. Garbinti ja Georges-Kot (2016) tarkastelevat perinnönsaamisen vaikutusta eläköitymisiin Ranskassa. He vertailevat tiettyä vuonna perintöä saaneiden henkilöiden eläköitymisiä tulevina kahtena vuotena perintöä saavien eläköitymisiin ja havaitsevat eläkkeelle jäämisen olevan 40 prosenttia suurempaa sinä vuonna, jona on perintöä saanut. He myös havaitsevat, että vaikutus on suurempi vähemmän koulutettujen ja osa-aikaista työtä tekevien joukossa. Cox (2014) kokoaa eri maiden tutkimustuloksia perinnönsaamisen vaikutuksista. Tutkimus tunnistaa, että suuret perinnöt sekä pienentävät työvoimaan osallistumista että johtavat aiempaan eläköitymiseen.

Yksittäisiin maihin liittyvien tutkimusten lisäksi on tehty myös Euroopan tasoisia tutkimuksia. Belloc ym. (2023) tarkastelevat odottamatta saatujen perintöjen vaikutusta työn tarjontaan 13 Euroopan maassa vuosina 2006–2015. He havaitsevat, että naisten osallistuminen työvoimaan

pienenee 5,3 prosenttiyksikköä odottamattoman perinnön seurauksena. Miehillä puolestaan ei havaita vaikutusta. Malo ja Sciulli (2021) tarkastelevat perintöjen ja lahjojen saamisen vaikutusta työvoimaan osallistumiseen 14 Euroopan maassa hyödyntäen kyselyä (Household Finance and Consumption Survey) ja instrumenttimuutujamenetelmää. He käyttävät tietoa perinnönjättäjän perherakenteesta mitatessaan perinnönsaamisen odottamattomuutta. He havaitsevat, että odottamattoman lahjan saaminen aiheuttaa suuremman negatiivisen reaktion työn tarjontaan kuin odottamattoman perinnön saaminen. Naisille negatiivinen reaktio on suurempi kuin miehille. Tulosten perusteella lahjan tai perinnön saaminen on myös mahdollisesti aikaistanut eläkkeelle jäämistä.

Perinnönsaaminen lisää yrittäjäksi ryhtymisen todennäköisyyttä

Burman ym. (2018) hyödyntävät kahta aineistoa tutkiesaan perintöveron vaikutuksia Yhdysvalloissa. He tarkastelevat Survey of Consumer Finances -aineiston avulla sitä, kuinka perinnön saaminen vaikuttaa perijän todennäköisyyteen omistaa ja johtaa yritystä, sekä Health and Retirement Study -aineiston avulla sitä, miten varallisuuden siirtoa koskevien verosääntöjen muutokset liittovaltion ja osavaltioiden tasolla vaikuttavat itsensä työllistämisen jatkamisen todennäköisyyteen. Tulosten perusteella perinnön saaminen lisää yrityksen omistamisen ja johtamisen todennäköisyyttä. Toisaalta perintöveron alainen varallisuuden siirto vähentää töissä jatkamisen todennäköisyyttä, koska kannustaa siirtymään eläkkeelle.

Bauer ym. (2018) vertailevat ranskalaisen vuodet 1945–1994 kattavan aineiston avulla tietyn hetken perinnönsaajia tuleviin perinnönsaajiin ja havaitsevat, että palkkatöissä olleiden miesten todennäköisyys ryhtyä yrittäjäksi on selvästi suurempi sinä vuonna, kun he saavat perinnön, kuin seuraavana viitenä vuotena. Tämä viittaa siihen, että perintö mahdollistaa yrittäjätoiminnan aloittamisen.

Garbinti ja Goupille-Lebret (2018) kokoavat ranskalaisen perintöveron vaikutuksiin liittyvän tutkimuksen. Heidän mukaansa perinnön- tai lahjansaajan havaitaan reagoivan työn tarjonnalla sekä yrittäjyydellä. Tutkimuksen Garbinti ja Goupille-Lebret (2018) mukaan Arrondel ja Masson (2011) sekä Arrondel ym. (2014) havaitsevat, että lahjan saaminen lisää merkittävästi yrityksen perustamisen todennäköisyyttä Ranskassa. Vaikutus korostuu nuorten kotitalouksien kohdalla.

Ling (2022) tarkastelee perinnönsaamisen vaikutuksia Norjassa. Hän havaitsee, että suuret perinnöt lisäävät itsensä työllistämisen todennäköisyyttä keskimäärin yli prosentilla, vaikka erittäin suuret perinnöt voivat myös hillitä yrittäjyyttä. Erityisesti nuoret perijät ryhtyvät todennäköisemmin itsensä työllistäjiksi.

Cox (2014) kokoaa yhteen tutkimustuloksia perinnönsaamisen vaikutuksista. Hän havaitsee perinnönsaamisen kannustavan yrittäjyyteen helpottamalla uudelle toiminnalle tarvittavan rahoituksen saamista.

3.2.2 Veron välttely

Omaisuuksien arvostusten aliraportointia voi esiintyä niin perinnönjättäjän kuin perinnönsaajan kohdalla. Esimerkiksi Escobar (2017) havaitsi aliraportointia puolisoien välisissä perimisissä Ruotsissa. Perinnön määrä arvioitiin keskimäärin 17 prosenttia pienemmäksi ennen reformia kuin sen jälkeen. Suurimmissa perinnöissä aliraportointi oli muita suurempaa. Lisäksi on mahdollista, että omaisuutta pyritään siirtämään maan ulkopuolelle perinnönsaamisen jälkeen, esimerkiksi veroparatiiseihin. Tutkimusta tähän liittyen ei kuitenkaan vaikuta olevan.

Kokonaisuudessaan, vaikka perinnönsaajan havaitaan muuttavan käyttäytymistään perinnön saamisen seurauksena, kirjallisuus tunnistaa, että perinnönjättäjällä on selvästi enemmän mahdollisuuksia reagoida perintöveroon kuin perinnönsaajalla (Schratzenstaller, 2025).

3.3 Perintö- ja lahjaveron vaikutukset perheyrityksille

Perintö- ja lahjaverolla on tunnistettu olevan vaikutuksia myös perittävien yritysten toimintaan. Vaikutus pitää sisällään niin perinnönjättäjän kuin perinnönsaajan reaktiot. Vaikkapa yrityksen jatkamispäätös liittyy keskeisellä tavalla perintöveron muodostamaan verokiilaan perinnönjättäjän ja perinnönsaajan välillä.

Perintövero lisää perheyritysten myyntejä sekä pienentää niiden investointeja ja kasvua

Kirjallisuuden tutkimustulokset perintöveron vaikutuksista yritysten toimintaan ovat keskittyneet Yhdysvaltoihin. Tulosten perusteella perintöverolla on havaittu esimerkiksi negatiivinen vaikutus yritysten tekemiin investointeihin ja työvoiman määrään. Veron on myös ha-

vaittu lisäävän yrityksen myymisen todennäköisyyttä. Vaikutusten on tunnistettu olevan suuremmat suurilla yrityksillä kuin pienillä yrityksillä.

Astrachan ja Tutterow (1996) lähestyvät kysymystä perintöveron vaikutuksista perittäviin yrityksiin kyselyn avulla. He tarkastelevat perintöveron vaikutuksia yhdysvaltalaisen perheyrittäjien investointeihin, työvoiman määrään ja strategiaan päätöksiin. He havaitsivat perintöverolla olevan negatiivinen vaikutus yritysten toimintaan. Vastausten perusteella vero vaarantaa yritystoiminnan jatkumisen yli 60 prosentilla yrityksistä ja 60 prosentilla se haittaa yritysten kasvua. Vaikutukset ovat suurille yrityksille suuremmat kuin pienemmille.

Myös Holtz-Eakin (1999) hyödyntää yhdysvaltalaisille yrityksille suunnattua kyselyä. Hän käyttää pohjois-New Yorkin alueen pienyrittäjien kyselyvastauksia arvioidakseen perintöveron vaikutusta työllisyydelle. Hän havaitsee vahvan negatiivisen yhteyden perintöverovollisuuden ja odotetun työllisyyden kasvun välillä sekä perintöverovollisuuden ja odotettujen investointien välillä. Negatiivinen yhteys näkyy kasvun osalta myös perintöä edeltävinä viitenä vuotena.

Holtz-Eakin ym. (2001) pyrkivät lähestymään kysymystä siitä, hankkivatko perheyrittäjien omistajat henkivakuutuksia perintöverojen hoitamiseen. He havaitsivat, että yritysten omistajat hankkivat enemmän henkivakuutuksia kuin muut yksilöt.

Brunetti (2006) tarkastelee perintöveron vaikutuksia perheyrittäjien ja maatalojen myynteihin San Franciscossa.²⁴ Hän hyödyntää vuoden 1982 osavaltiotason sekä kansallisen tason verovaihtelua ja havaitsee perintöveron lisäävän perheyrittäjien ja maatalojen myyntiä. Tulosten perusteella 10 % kireämpi perintövero lisää yrityksen myynnin todennäköisyyttä 8,5–16,1 %. Bruce ja Mohsin (2006) tarkastelevat pienten yritysten reaktioita perintöveroon ja havaitsivat kansallisen tason verovähennyksen aiheuttavan ainoastaan pienen vaikutuksen pienyrittäjien ja maatalojen työllisyyteen. Perez-Gonzalez (2006) tarkastelee yritysten toimintaa vertailemalla periytyvien toimitusjohtajuuksien yritysten ja muiden toimitusjohtajien johtamien yritysten voitollisuuksia. Hän havaitsee, että periytyvän toimitusjohtajuuden yritykset menestyivät keskimäärin muiden toimitusjohtajien yrityksiä heikommin.

Cagetti ja De Nardi (2009) tarkastelevat yleisen tasapainomallin avulla perintöveron vaikutusta yhdysvaltalaisen yritysten säästämis- ja investointipäätöksiin.²⁵ He havaitsivat, että pienten yritysten osalta perintöverolla on vain vähäinen vaikutus näihin päätöksiin. Sen sijaan suurten yritysten kohdalla perintövero pienentää säästämistä ja investointeja. Kokonaisuudessaan perintövero pienentää kokonaistuotantoa ja säästämistä. Tulosten perusteella investointien kautta muodostuva pääoman määrä olisi 0,8–2,7 % suurempi ilman perintöveroa.

Perintöveron investointeja pienentävän vaikutuksen havaitsivat myös Ellul ym. (2010). He tarkastelevat perintöverotuksen vaikutuksia hyödyntäen aineistoa 38 maan yrityksistä vuosina 1990–2006. Tuloksena he havaitsivat, että tiukempi perintövero on yhteydessä matalampiin investointeihin ainoastaan perheyrittäjissä, mutta ei muissa yrityksissä. He myös havaitsivat yritysten kasvun ollessa vähäisempää perheyrittäjissä tiukemman perintöveron seurauksena, mutta ei muissa yrityksissä.

Grossmann ja Strulik (2010) tarkastelevat perintö- ja lahjaveron vaikutuksia perheyrittäjien toiminnan jatkamiseen Saksassa. He havaitsivat veron voivan aiheuttaa perheyrittäjien toiminnan lopettamisen, mistä seuraa transaktiokustannuksia. Samaan aikaan he tunnistavat, että ulkopuolinen jatkaja voi saada yrityksen menestymään paremmin. Tutkimuksessa vertaillaan tasapainoa (trade-off) säästettyjen transaktiokustannusten ja estyneen luovan tuhon välillä. Se, kumpi näistä vastakkaisista vaikutuksista on suurempi, määrittää sen, kuinka perintöveroon tulisi makrotaloudelliselta kannalta suhtautua. Tutkimuksen aineistoon perustuva mallin kalibrointi viittaa siihen, että luovan tuhon estymisen seuraukset ovat Saksassa suuremmat kuin transaktiokustannukset.

Tsoutsoura (2015) hyödyntää Kreikan vuoden 2002 veroreformia, joka kevensi perheen sisältä löytyvän yrityksen jatkajan verotusta perheyrittäjien omaisuuksien osalta aiemmasta 20 prosentista alle 2,5 prosenttiin. Perheen ulkopuolelta tulevan yrityksen jatkajan verotukselle ei samaan aikaan tapahtunut muutosta, mikä mahdollistaa reformin hyödyntämisen kausaali vaikutuksen identifointiin jatkajan verotuksen vaikutuksista investointeihin. Tutkimus havaitsee, että yrityksen jatkajan verotus pienensi investointeja jopa yli 40 prosenttia, jonka lisäksi se pienensi myyntien kasvua ja ehdytti käteisreserve-

jä. Tutkimus myös havaitsee veron lisäävän todennäköisyyttä yrityksen myynnille.

Perintö- ja lahjaveron seurauksena tapahtuvien yritysten käyttäytymismuutosten, kuten investointien pienemisten ja muiden reaktioiden, seurauksena tapahtuu muutoksia myös muualla kuin perintö- ja lahjaveron veropohjassa.²⁶ Kirjallisuudessa nostetaan esille se, että myös nämä olisi syytä ottaa huomioon veron vaikutuksissa (Schratzstaller, 2025). Esimerkiksi yhteisöveropohjan muutokset olisi syytä huomioida. Myös muita seikkoja voi olla hyvä pohtia, kuten seuraavaksi kuvattavia yritysten kriisinsietokykyyn liittyviä kysymyksiä. Lisäksi on syytä huomata, että sukupolvenvaihdokseen liittyvien yksityiskohtien pohdintaan käytetty aika ja raha ovat pois yrityksen ydintoiminnasta.

Perintövero, perheyrietykset ja kriisinsietokyky/resilienssi

Perintö- ja lahjaverolla tunnistetaan siis useita vaikutuksia perheyrietysten toimintaan sukupolvenvaihdostilanteissa. Tätä kautta verolla voi olla myös pidempiaikaisia vaikutuksia, koska perheyrietysten on havaittu olevan erityisen vastustuskykyisiä erilaisille kriiseille. Perheyrietysten toiminnan resilienssi esimerkiksi koronapandemian aikana tunnistetaan kirjallisuudessa selvästi.

Amore ym. (2022) tarkastelevat italialaisia yrityksiä ja havaitsevat, että yritykset, joiden omistaja tai johtaja on perhe, pärjäsivät koronapandemian aikaan paremmin (tuotot laskivat vähemmän) ja olivat muita samanlaisia yrityksiä voitollisempia. Parempi pärjääminen perustui tutkimuksen mukaan työvoiman parempaan käyttöön korona-aikana. Abdi ym. (2023) puolestaan tarkastelevat ranskalaisia listattuja yrityksiä. Heidän tulostensa mukaan listattujen perheomisteisten ja -johtoisten yritysten kurssit kehittyivät muiden vastaavanlaisten yritysten kursseja paremmin korona-aikana.

Miroshnychenko ym. (2024) tarkastelevat koronapandemian vaikutuksia maailmanlaajuisesti 3 350 listattuun yritykseen. He havaitsevat, että rahoituksen osalta perheyrietykset pärjäsivät muita samanlaisia yrityksiä paremmin. Tämä viittaa perheyrietysten muita pienempään maksuvalmiusriskiin ja parempaan resilienssiin kriisitilanteissa. Jaufenthaler (2023) puolestaan havaitsee, että perheyrietyksissä työskenteleville tarjottiin sekä turvatumpi työpaikka että korkeampi palkka kuin muissa vastaavissa yrityksissä korona-aikaan.

Myös Kärnä ym. (2022) tunnistavat perheyrietysten roolin elinkeinoelämän resilienssille. Perheyrietysten havaitaan ottavan vähemmän riskejä investointien ja rahoituksen suhteen sekä tarjoavan työntekijöille korkeampaa työsuhteturvaa, mutta matalampia palkkoja kuin ei-perheomisteiset yritykset. Perheyrietykset edistävät elinkeinoelämän vakautta, koska esimerkiksi irtisanovat vähemmän työntekijöitä kuin ei-perheomisteiset yritykset. Elinkeinoelämän muuntautumiskyvylle niiden rooli on kuitenkin vähäisempi.

3.4 Koonti perintöveron vaikutuksista

Taloustieteellisen kirjallisuuden perusteella perintö- ja lahjaveroon reagoidaan usealla tavalla niin perinnönjättäjän kuin perinnönsaajan toimesta. Reaktiot pitävät sisällään sekä reaalisen toiminnan muutoksia että veron välttelyyn liittyviä toimia. Nämä vääristymät käyttäytymisessä pienentävät perintö- ja lahjaveron potentiaalia kerätä verotuottoja sekä heikentävät verotuksen tehokkuutta. Kirjallisuus myös tunnistaa keskeisellä tavalla sen, että varakkaammat henkilöt reagoivat perintö- ja lahjaveroon selvästi herkemmin kuin muut.

Kirjallisuus tunnistaa perintö- ja lahjaverolla lukuisia vaikutuksia sisältäen niin reaalisen toiminnan muutoksia kuin veronvälttelyyn ja veronkiertoon liittyviä reaktioita. Perintö- ja lahjaveron tunnistetaan muun muassa vaikuttavan henkilöiden muuttamispäätöksiin. Erityisesti hyvin varakkaat perinnönjättäjät muuttavat hyvin herkästi pois perintöjä verottavilta alueilta (Moretti & Wilson, 2023). Myös veron negatiivinen vaikutus varallisuuden kerryttämiseen on hyvin tunnettu. Veron aiheuttamien kulutus- ja säästämispäätösten vääristymien myötä perinnöksi jätetään vähemmän kuin muutoin (Kopczuk, 2017). Perinnönjättäjän työn tarjonnan osalta empiiriset tutkimustulokset ovat harvassa, mutta teorian valossa työn tarjontaan liittyvät vaikutukset riippuvat perinnönjättämötiivistä (Gale & Perozek, 2001). Perinnönjättäjän tunnistetaan myös reagoivan perintö- ja lahjaveroon veronvälttelyn ja veronkierron kautta. Elinäikaisten varallisuuden siirtämisen käyttö perintöveron välttelyssä on hyvin tunnistettu (Escobar ym., 2023). Myös pidempiaikaisen kuolemaan johtavan sairauden on osoitettu pienentävän veronvälttelyn seurauksena jätetyn perinnön suuruutta (Kopczuk, 2007). Veronkierron osalta puolestaan tunnistetaan omaisuuden arvostuksiin liittyvät kysymykset (Eller ym., 2001).

Perinnönsaajan kohdalla tunnustetaan, että perinnönsaaminen vaikuttaa negatiivisesti perijän työn tarjontaan (Kindermann ym., 2020). Perinnönsaamisen tunnustetaan myös lisäävän yrittäjäksi ryhtymisen todennäköisyyttä (Garbinti & Goupille-Lebret, 2018). Myös perinnöksi saatavien omaisuuksien aliarvostaminen voi olla osittain perinnönsaajan toiminnan seurausta (Escobar, 2017). Vaikka perinnönsaajan havaitaan muuttavan käyttäytymistään perinnön saamisen seurauksena, kirjallisuus tunnistaa, että perinnönjättäjällä on kuitenkin enemmän mahdollisuuksia reagoida perintöveroon kuin perinnönsaajalla (Schratzenstaller, 2025).

Perintö- ja lahjaveron vaikuttaa myös perittävien yritysten toimintaan. Niiden myyntien todennäköisyys kasvaa veron seurauksena (Brunetti, 2006). Myös niiden investoinnit vähenevät ja kasvu hidastuu veron seurauksena (Tsoutsoura, 2015). Nämä muutokset vaikuttavat myös muuten kuin perintö- ja lahjaveron veropohjan kautta, esimerkiksi siksi, että perheyriyten on tunnustettu olevan muita yrityksiä kriisinsietokykyisempiä (Amore ym., 2022). Muutokset yritysten toiminnassa aiheuttavat muutoksia luonnollisesti myös muissa veropohjissa, kuten yhteisöveropohjassa. Tutkimuksissa näitä muita muutoksia ei kuitenkaan juurikaan ole tarkasteltu.

4 Keskeiset perintöveron poistoon johtaneet syyt Ruotsissa ja Norjassa

Ruotsissa ja Norjassa ruodittiin 2000-luvun taitteessa komiteoiden voimin maiden perintöveron uudistamistarpeita. Komiteat havaitsivat veroon liittyvän useita hankaluuksia. Havaitut hankaluudet johtivat myöhemmin perintöveron poistamisiin molemmissa maissa, Ruotsissa vuonna 2005 ja Norjassa vuonna 2014.

Ruotsi

Ruotsissa vuonna 1941 käyttöön otettu perintö- ja lahjaverolaki²⁷ poistettiin 20 vuotta sitten, vuonna 2005. Lain kumoaminen tapahtui laajemman verojärjestelmän tarkastelun jälkeen. Yhtenä liikkeellepanevana voimana

voidaan näin nähdä kansainvälistymisen tuoma tarve arvioida laajasti Ruotsin veropohjia ja verorakennetta. Tarkoitusta varten perustettiin valtioneuvoston päätöksellä laaja veropohjatutkimus.²⁸ Veropohjatutkimus sisälsi huomattavan määrän seminaareja (17 kpl), tieteellisiä tutkimuksia (julkaistu Swedish Economic Policy Review:ssä), tutkimukseen liittyvät yhteensä 13 asiantuntijaraporttia sisältävät liitteet (Våra skatter, Expertrapporter till Skattebasutredningen, Volym A och B; SOU 2002:47) sekä loppuraportin (Våra skatter; SOU 2002:47).

Veropohjatutkimuksessa havaittiin perintö- ja lahjaveron tuovan vain vähän verotuottoja Ruotsiin, veron olevan vältettävissä ja haittaavan perheyriyten sukupolvenvaihdoksissa. Siksi tästä seurasi horisontaalista epätaasa-arvoa, mikä kertoo siitä, että vero kohdentui mielivaltaisesti ja epäoikeudenmukaisesti eri varallisuusryhmiin. Veropohja oli myös kapea ja reikäinen (vapautuksia ja huojuennuksia paljon), ja marginaalivaikutukset olivat suuret, mikä ei ole tehokkaan veron keräämisen kannalta lainkaan toivottavaa. Järjestelmää, joka luo voimakkaita kannusteita puhtaasti verotukseen liittyville päätöksille, joiden valvonta on kallista, ja joka lisäksi tuo vain murto-osan (alle 1 %) maan kokonaisverotuloista, ei vaikuttanut kovinkaan onnistuneelta.

Ruotsin hallitus asetti 19. kesäkuuta 2002 komitean (omaisuusverokomitea; Fi 2002:06) tehtäväksi tarkistaa perintö- ja lahjaverotusta koskevat säännöt. Tästä seuranneella perintöveron uudistusesityksellä pyrittiin vahvistamaan eloonjääneen puolison asemaa.²⁹ Esityksen perusteluissa kerrotaan, että markkina-arvojen voimakas nousu viime vuosina ja siitä johtuva omakotitalojen verotusarvon kasvu erityisesti suurkaupunkiseuduilla oli johtanut perintöveron huomattavaan nousuun. Näillä alueilla asuvat erityisesti suhteellisen pienituloiset eloonjääneet puoliset ja avopuolisot ovat kärsineet perintöveron korotuksesta. He olivat mahdollisesti joutuneet myymään talonsa maksaakseen perintöveron. Tätä taustaa vasten Ruotsin hallitus katsoi, että on tärkeää vahvistaa eloonjääneiden puolisoitten ja avopuolisoiden asemaa. Ei katsottu olevan kohtuullista, että eloonjäänyt joutuu myymään asuntonsa perintöveron maksamiseksi.

Pohtiessaan kahta tapaa, jolla eloonjääneiden puolisoitten ja avopuolisoiden asemaa voitaisiin perintöveron avulla parantaa joko poistamalla vero heiltä kokonaan tai tarjoamalla esimerkiksi huojuennuksia tai maksujen lykkäämistä,

Ruotsin hallitus katsoi olevan painavia syitä perintöveron poistamiselle kokonaan. Omaisuusverokomitean ehdotusten perusteella perintöverotus eloon jääneille puolisoille ja avopuolisoille poistettiin 1. tammikuuta 2004 alkaen (prop. 2003/04:15). Loppuraportissaan Egendomsskatter – Reform av arvs- och gåvoskatter (SOU 2004:66), joka luovutettiin valtiovarainministerille kesäkuussa 2004, komitea ehdotti perintö- ja lahjaveron lisävähennyksiä. Ehdotukset oli toimitettu lausuntokierrokselle (Fi2004/2858).

Vuoden 2005 talousarvioesityksessä (jakso 8.3.2, s. 210) hallitus ilmoitti, että perintö- ja lahjaverotus on tarkoitus poistaa 1.1.2005 alkaen. Lainsäädäntöehdotuksessa 7.10.2004: Perintö- ja lahjaveron poistaminen esitetään perintö- ja lahjaveron lakkauttamista.³⁰

Hallituksen esityksen keskeiset perustelut olivat seuraavat:

1. Eloojääneen puolison kohtaamat hankaluudet
2. Pienyritysten sukupolvenvaihdokset
3. Verosuunnittelumahdollisuudet
4. Ei koeta oikeudenmukaiseksi
5. Hallinnollisesti kallis ja verotuotot pienet

Perintö- ja lahjaveroa oli siis arvosteltu voimakkaasti erityisesti veron poistoa edeltävinä vuosina. Kritiikki koski niitä vaikeuksia, joita puoliset ja avopuolisot olivat kohdanneet joutuessaan maksamaan yhä enemmän perintöveroa kiinteistöjen verotusarvojen nousun vuoksi. Perintö- ja lahjaveron perimistä pienyritysten sukupolvenvaihdosten yhteydessä oli myös arvosteltu. Kritiikki oli koskenut myös verosuunnittelumahdollisuuksia. Perintö- ja lahjaverotuksen rakenne ja arvostussäännöt olivat antaneet huomattavia mahdollisuuksia vähentää perintö- ja lahjaveroa. Perintö- ja lahjaveroa ei siksi koettu oikeudenmukaiseksi. Hallitus oli sitä mieltä, että uusilla säännöillä ei olisi mahdollista vastata perintö- ja lahjaveroa kohtaan esitettyyn kritiikkiin. Perintö- ja lahjaverotus oli myös suhteellisen kallis hallinnoida ja sillä kerättiin vain pienet verotuotot. Tätä taustaa vasten ja helpottamaan sukupolvenvaihdoksia listaamattomissa yhtiöissä hallitus ehdotti perintö- ja lahjaveron poistamista 1. tammikuuta 2005 alkaen.

Norja

Norjassa perintövero otettiin käyttöön jo vuonna 1792 ja se poistettiin vuonna 2014.³¹ Viimeisten 25 vuoden aika-

na veron yksityiskohtia oli tarkasteltu useaan otteeseen ja useita erilaisia muutosehdotuksia on tehty. Norjan valtiovarainministeriö nimitti 27. toukokuuta 1998 komitean vastaamaan tarpeeseen Norjan perintöverolain yleisestä tarkistamisesta.³² Silloinen lainsäädäntö oli yli 30 vuoden takaa. Komitea asetettiin selvittämään lakia ja sen mahdollisia muutoksia sekä laatimaan luonnoksen uudeksi perintöverolaiksi mukaan lukien ehdotuksen taloudelliset ja hallinnolliset seuraukset.

Komitean perustamisen pohjaksi nähtiin muiden muassa lainsäädännön hallinnoinnin monimutkaisuus, mistä oli seurannut maksurästejä. Omaisuuden arvostamisen markkina-arvoon oli joissain tapauksissa myös hyvin hankalaa esimerkiksi yritysvarallisuuden kohdalla. Lisäksi laki sisälsi vapautus- ja soveltamissäännöksiä, kuten asuntolahjojen verovapautukset sekä kasvatukseen ja koulutukseen tarkoitettujen säännöllisten etuuksien verovapautukset. Nämä mahdollistivat erilaisia suunnitellumahdollisuuksia niille, jotka tunsivat säännöt.

Toimeksiannossa pyydettiin pohtimaan lukuisia perintöverotukseen liittyviä seikkoja, kuten sitä, olisiko perintövero säilytettävä tai korvattava korottamalla muita pääomaveroja. Samoin sitä, olisiko perintöverolla oltava silloista suurempi, muuttumaton vai pienempi rooli pääoman kokonaisveroasteesta. Myös sitä tuli pohtia, millaisiin toimenpiteisiin olisi ryhdyttävä yritysten sujuvan sukupolvenvaihdoksen varmistamiseksi. Arvostussääntöjen osalta perään kuulutettiin täytäntöönpantavia sääntöjä, joiden valvonta onnistuu käytännössä. Lesken verotaa-kan tuli myös pysyä kohtuullisena ehdotetussa järjestelmässä. Perintöveropohjan ja tuloveropohjan välistä suhdetta tuli tarkastella. Edelleen tuli arvioida Norjan verovelvollisuuden toivottavaa laajuutta kansainvälisessä kontekstissa ja lisäksi tuli tarkastella muiden maiden perintöverojärjestelmiä.

Toimikautensa ja yhteensä 28 kokouksen jälkeen perintöverokomitea esitti mietinnössään ehdotuksensa uudesta perintöverolaista 5. toukokuuta 2000. Komitea totesi, että kansainvälisesti on ollut havaittavissa selkeä suuntaus vähentää varallisuusveron merkitystä. Komitea katsoi, että perintöverolla olisi oltava mahdollisuus saada suurempi rooli Norjan verojärjestelmässä. Komitean mielestä perintöveron roolin lisääminen ei saisi kuitenkaan toteutua verokantojen korottamisena. Tärkein keino perintöveron aseman vahvistamiseksi oli komitean mieles-

tä laskentaperusteen laajentaminen ennen kaikkea siten, että omaisuus arvostettaisiin lähemmäksi käypää arvoa. Ryhmän vähemmistö korosti myös, että useimmat ehdotukset aiheuttavat rajausongelmia, koska jatkuvuutta ei toteuteta johdonmukaisesti. Erityisen tärkeää vastalause oli se, että erityisesti osakkeiden ja osuuksien osalta perittävän/luovutettavan hankinta-arvon löytäminen on vaikeaa.

Ensimmäisen kerran perintöveroa esitettiin poistettavaksi vuonna 2009.³³ Tuolloin tuotiin esille useita perintöveroon liittyviä huomioita. Tuolloin katsottiin, että perintöverolla on usein epäoikeudenmukainen vaikutus erityisesti perheomaisuuden perinnönjaon ja yritysten sukupolvenvaihdosten yhteydessä. Silloisilla perintöverokannoilla monilla ihmisillä ei ollut varaa periä omaisuutta tai yritystä, joka oli ollut suvussa sukupolvien ajan. Siksi oli aiemmin ehdotettu, että perintöveron lähtökoh-tien yleisen korottamisen lisäksi otettaisiin käyttöön ehdollinen perintöverovapautusjärjestelmä sekä perhekiin-teistöjen osalta, jolloin perinnönsaajan on maksettava perintövero vasta, jos kiinteistö myydään, että perheyri-tysten sukupolvenvaihdosten osalta, jolloin perinnönsaa-ja joutuu maksamaan perintöveroa, jos yritys myydään 10 vuoden kuluessa luovutuksesta. Hallituksen aiempina vuosina tekemien monien perintöveroa koskevien muu-tosehdotusten seurauksena perintöveron poistamisen tulovaikutuksen arvioidaan olevan 340 miljoonaa nor-jan kruunua vuonna 2010. Näiden seikkojen perusteel-la katsottiin, että perintövero olisi poistettava 1. tammi-kuuta 2010 alkaen.

Vuonna 2013 Norjan valtiovarainvaliokunta suositteli perintöveron poistamista vuodesta 2014 alkaen.³⁴ Keskeisiä perusteluja olivat perheyri-tysten sukupolvenvaihdosten maksuvalmiusrasitusten keventäminen sekä järjestel-män yksinkertaistaminen, mikä pienentää järjestelmän hallinnollisia kustannuksia. Perusteluina esitettiin myös se, että perintövero koskettaa usein pienillä ja tavallisilla tuloilla eläviä, jonka lisäksi se koetaan epäoikeudenmu-kaiseksi.³⁵ Poistamisen taustalla nähtiin myös vaikuttavan sen, että veron kerääminen vaati paljon resursseja suhteessa kerättyjen verojen määrään ja veron vaikutus oli epätasainen erityisesti yritysomaisuuden ja muun omaisuuden välillä.³⁶

Veron poistamiseen johtaneita syitä on tuotu esille myös jälkikäteen.³⁷ Perintövero oli matala, perintövero vei osan

kannustimesta luoda taloudellista arvoa, se heikensi sääs-tämiskannustinta ja toi esille maksuvalmiushaasteen.

Norjassa keskeiset perustelut perintöveron poistamisel-le olivat seuraavat:

1. Perheyri-tysten sukupolvenvaihdokset
2. Verojärjestelmän yksinkertaistaminen
3. Ei koeta oikeudenmukaiseksi
4. Hallinnollisesti kallis ja verotuotot pienet

Ruotsin ja Norjan perintöveron poistamiset perustuivat pitkälti samoille syille. Veron katsottiin vaikeuttavan perheyri-tysten sukupolvenvaihdoksia, sisältävän verosuun-nittelumahdollisuuksia, sitä ei koettu oikeudenmukaisek-si ja lisäksi sen hallinnollinen taakka katsottiin suureksi suhteessa kerättyihin verotuottoihin.

5 Joitain yksityiskohtaisia huomioita

Arvostusongelmat on tunnistettu perintö- ja lahjavero-tuksen hankaluudeksi jo pitkään. Perintö- ja lahjavero antaa kannusteen manipuloida perittävän omaisuuden arvoa, koska se määrittää veron suuruutta. Veron vält-täminen on myös sitä helpompaa, mitä rapautuneempi veropohja on.³⁸ Reaktioina voi olla joko reikien paikkaa-minen tai veron poistaminen. Arvostuksen manipuloin-tiongelman lisäksi joissain tapauksissa on myös aidosti vaikea määrittää tietyn omaisuuden arvoa. Yhdistelmänä tarkoituksella ja ei-tarkoituksella raportoiduista vääristä omaisuuksien arvottamisista seuraa verotuottomenetyk-siä ja oikeudenmukaisuuskysymyksiä.

Myös taloustieteellinen kirjallisuus tunnistaa omaisuuksien arvostamishankaluuden. Eller ym. (2001) havaitsevat, että veroviranomaisten tarkastusten jälkeen 60 prosentissa tarkastetuista tapauksista perintöveron piiriin kuuluva veropohja laajeni. Tyypillisin muutos oli seura-usta nimenomaan omaisuuden arvostuksiin liittyvissä kysymyksissä. Myös Escobar (2017) tutkii perintöjen ali-raportointia vertailemalla raportoituja perintöjä ennen vuonna 2004 tapahtunutta puolisoiden välisen perintö-veron poistoa ja sen jälkeen. Perinnön määrät arvioitiin ennen reformia keskimäärin 17 prosenttia pienemmik-si kuin sen jälkeen.

Yksi perintö- ja lahjaveron hankaluus liittyy ajalliseen poikkeamaan perintöveron täytäntöönpanon ja perinnöksi saatavan omaisuuden käyttöön saamisen välillä. Perinnön arvo on voinut alentua ennen omaisuuden saamista käyttöön. Tällöin omaisuus voidaan joutua myymään esimerkiksi likviditeettiongelman vuoksi alhaisempaan hintaan kuin sillä, jonka perusteella perintövero määräytyi. Toisaalta arvo voi myös nousta, jolloin vältytään arvonnousun verottamiselta. Ääritapauksessa on mahdollista, että perinnönsaaja joutuu maksamaan perintöveron, mutta ei saa omaisuutta ikinä käyttöönsä. Näin tapahtuu siinä tapauksessa, jossa leski asuu perheen asunnossa, mutta elää perinnönsaajaa pidempään.

Myös muut seikat vaikuttavat perintö- ja lahjaveron tulemiin. Esimerkiksi eliniän muutokset ja aiempaa matalampi syntyvyys vaikuttavat myös perinnönjättämiseen ja perintöjen suuruuteen. Elinikien pidentyessä perinnöt jätetään useammin keski-ikäisille, joiden maksuvalmius on suurempi. Lasten lukumäärän pienentymisen seurauksena puolestaan perintö jakautuu keskimäärin harvemmalle.

6 Yhteenveto

Tässä raportissa on keskitytty tarkastelemaan taloustieteellisen kirjallisuuden tunnistamia perintö- ja lahjaveron vaikutuksia talouden toimijoiden käyttäytymiseen. Vaikutuksia tunnistetaan lukuisia. Keskeisenä erona muihin veromuotoihin perintö- ja lahjavero vaikuttaa useamman talouden toimijan päätökseen muuttamalla sekä perinnönjättäjän että perinnönsaajan käyttäytymistä. Raportissa on lisäksi kartoitettu perintö- ja lahjaveroja muissa maissa sekä Ruotsin ja Norjan perintöveron poistamisiin johtaneita keskeisiä syitä.

Verojärjestelmän aiheuttamat käyttäytymisvaikutukset ovat keskeisessä roolissa verotuksen tehokkuuden kannalta. Käyttäytymistä vääristävien vaikutusten vuoksi syntyy hyvinvointitappioita, jotka ovat sitä suurempia mitä suurempia ovat vääristymät. Tästä syystä on ensiarvoisen tärkeää tunnistaa eri reitit, joita pitkin verotus aiheuttaa vääristymiä. On myös syytä huomata, että verotuksen aiheuttamia hyvinvointitappioita muodostuu niin reaalisien toiminnan vääristymien kuin veronvälttelynkin vuoksi. Herkästi reagoiva veropohja pienentää myös veron verotuottopotentiaalia.

Yksi keskeinen tunnistettu varallisuuden verottamiseen (varallisuusvero) ja sen siirtämisen verottamiseen (perintö- ja lahjavero) liittyvä vääristymä koskee säästämis- päätöstä. Ne ohjaavat kulutus- ja säästämisen aikaistamiseen ja pienemmän säästämisen kautta vähempiin investointeihin ja talouskasvuun. Nettovarallisuusveron on kuitenkin havaittu aiheuttavan tähän suuntaan perintöveroa enemmän haittaa. Suomen viimeaikaisen kituliaan kasvun näkökulmasta pääoman kerryttämisen vähentäminen ei kuitenkaan ole toivottua. Sen sijaan Suomeen tulisi pyrkiä saamaan sekä pääomaa että työvoimaa.

Perintö- ja lahjaveroon reagoidaan myös useilla muilla tavoilla. Perinnönjättäjän osalta kirjallisuus tunnistaa perintöveron vaikuttavan muun muassa perinnönjättäjän kotipaikan valintaan. Perintöveroa kerääviltä alueilta muutetaan veron vuoksi muualle. Reaktio on erityisen suuri varakkaiden henkilöiden kohdalla. Poismuuttamisella on negatiivinen vaikutus alueen perintöveropohjaan, samoin muihin veropohjiin, kuten kulutusveropohjaan. Kirjallisuus tunnistaa perintöveron myös ohjaavan perinnönjättäjän työn tarjontapäätöstä mutta riippuvan perinnönjättämötiivista. Reaalisten toimien lisäksi perintöveron tunnistetaan vaikuttavan veronvälttelyyn ja veronkiertoon, ja näiden toimien on nähty olevan jopa perinnönjättäjän reaalisia toimia suuremmassa roolissa. Yksi tunnistettu tapa välttää perintöveroa on antaa omaisuutta elinaikaisena lahjana. Vaikutusten suuruuden tunnistetaan myös riippuvan perinnönjättämötiivistä, samoin henkilön iästä ja varallisuudesta. Iäkkäämpien ja varakkaampien perinnönjättäjien reaktiot ovat tyypillisesti suurempia.

Perinnönsaajan kohdalla kirjallisuus tunnistaa perinnön saamisen pienentävän työn tarjontaa, mutta lisäävän todennäköisyyttä ryhtyä yrittäjäksi. Perinnönsaajan osalta voi myös esiintyä perittävien omaisuuksien arvojen aliraportointia. Huolimatta siitä, että myös perinnönsaajan havaitaan muuttavan käyttäytymistään perintöveron seurauksena, kirjallisuus tunnistaa, että perinnönjättäjällä on selvästi enemmän mahdollisuuksia reagoida perintöveroon kuin perinnönsaajalla.

Kirjallisuus tunnistaa perintö- ja lahjaverolla olevan vaikutuksia myös perheyriyten toimintaan. Sillä on havaittu olevan negatiivinen vaikutus yritysten investointeihin ja työvoiman määrään. Perintövero myös lisää yrityksen myymisen todennäköisyyttä. Reaktioiden on tunnistettu

olevan suurempia suurilla yrityksillä. Muuttamalla yritysten toimintaa perintöverolla on kuitenkin myös vaikutus esimerkiksi yrityskentän kriisinsietokykyyn, koska kirjallisuuden perusteella perheyrietykset ovat olleet vastustuskykyisempiä muun muassa koronakriisin aikaan. Lisäksi yritysten reaktiot muuttavat myös muita veropohjia, kuten yhteisöveropohjaa.

Kirjallisuuden tulokset sisältävät tuloksia niin jätettyyn perintöön perustuvista verojärjestelmistä (estate tax) kuin saatuun perintöön perustuvista verojärjestelmistäkin (inheritance tax). Näiltä osin on syytä huomata, että eri verojärjestelmien tulokset eivät suoraan yleisty toisiinsa, erityisesti vaikutusten suuruuksien osalta. Eri järjestelmien tuloksista on kuitenkin syytä ottaa oppia, koska vaikutukset kumpuavat kummankin tyyppisissä järjestelmissä verokiilasta perinnönjättäjän ja perinnönsaajan välillä. Tästä syystä mekanismit ovat järjestelmissä yksityiskohtaisista eroista huolimatta hyvin samankaltaisia. Siksi niiden vaikutukset ovat mitä luultavimmin samansuuntaisia erojen syntyessä täsmällisissä vaikutusten suuruuksissa.

Yksittäisen maan tulokset eivät myöskään suoraan yleisty toisiin maihin, ja lisäksi osa tutkimustuloksista pohjautuu maan sisällä tapahtuviin muutoksiin. Suomea lähinnä ovat luonnollisesti muut Pohjoismaat, joiden tuloksista on syytä ottaa oppia. Maan rajat ylittävien reaktioiden

osalta on uskottavaa, että ne ovat vähäisemmät kuin maan sisällä tapahtuvat, koska muuton kustannukset ulkomaille ovat suuremmat kuin kotimaahan. Kirjallisuuden tulokset kertovat esimerkiksi hyvin varakkaiden perinnönjättäjien (kuten Forbes 400 -listattujen) voimakkaista reaktioista lähteä pois perintöjä verottavista osavaltioista. Annettuna heidän varallisuutensa, ulkomaille muuttamisen korkeammat kustannukset tuskin muodostuvat heille kynnykseksi.

Perintö- ja lahjaveron vaikutuksia muihin veropohjiin ei ole juurikaan tutkittu, vaikka nämä läikkymiset ovat myös osa veron vaikutuksia. Tulevan tutkimuksen tulisi pyrkiä ottamaan myös nämä muutokset huomioon arvioitaessa veron kokonaisvaikutuksia.

Useissa maissa on käytössä perintö- ja lahjaveron, useissa maissa se on poistettu ja joissain maissa sitä ei ole ollutkaan. Muista Pohjoismaista Ruotsissa ja Norjassa vero on poistettu siitä syystä, että sen katsottiin vaikeuttavan perheyrietysten sukupolvenvaihdoiksi, aiheuttavan hallinnollista taakkaa, keräävän suhteessa kustannuksiin vain vähän verotuloja sekä sisältävän verosuunnittelu- mahdollisuuksia, eikä sitä ei koettu oikeudenmukaiseksi. Tällaista järjestelmää ei katsottu saatavan toimivaksi, mistä syystä vero poistettiin. Suomen perintö- ja lahjaveron kohdalla on syytä pohtia, mitä verolle pitäisi tehdä. Onnistuukohan veron korjaaminen?

Viitteet

- ¹ Muita hyvän verojärjestelmän piirteitä ovat oikeudenmukaisuus, neutraalisuus, yksinkertaisuus ja ennustettavuus. Hyvän verojärjestelmän periaatteista tarkemmin, ks. Kari ym. (2013).
- ² Ks. esimerkiksi Keane (2011) ja Kleven ym. (2023).
- ³ Huomaa, että verotuksen tehokkuuteen tähtäävien verojen lisäksi on olemassa veroja, joiden tehtävänä on ohjata talouden toimijoiden käyttäytymistä (nk. Pigou-verot tai haittaverot; ks. esimerkiksi Kosonen & Ropponen, 2012). Esimerkkejä tällaisesta ovat makeisvero ja muut terveyttä edistävät verot, joiden avulla pyritään vaikuttamaan kuluttajan käyttäytymiseen – niiden avulla pyritään vähentämään tietynlaista toimintaa. Perintö- ja lahjaverolla ei kuitenkaan ole tällaista ohjaavaa roolia.
- ⁴ Valtaosa tutkimuksesta keskittyy perintöveron vaikutuksiin mahdollisesti siitä syystä, että lahjaveron voidaan nähdä toimivan lähtökohtaisesti perintöveroa täydentävänä verona. Ilman lahjaveroa perintöveron voisi välttää antamalla perittävä omaisuus lahjana juuri ennen perinnönjättäjän kuolemaa.
- ⁵ Jätettyyn perintöön perustuva järjestelmä on käytössä esimerkiksi Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa. Valtaosassa maista, joissa on perintö- ja lahjaverot, se perustuu kuitenkin saatuun perintöön. Batchelder (2009) ruotii yksityiskohtaisesti näiden verojärjestelmien eroja.
- ⁶ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1940/19400378>
- ⁷ Joissain maissa perintövero perustuu jätettyyn perintöön (estate tax). Katso taulukko 1.
- ⁸ Perintöveroluokkaan I kuuluvat: ”...perinnönjättäjän aviopuoliso, suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa oleva perillinen, aviopuolison suoraan alenevassa polvessa oleva perillinen sekä perinnönjättäjän kihlakumppani tai avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta annetussa laissa (26/2011) tarkoitettu avopuoliso saamansa perintökaaren 8 luvun 2 §:ssä tarkoitetun avustuksen määrään asti...”.
- ⁹ Perintöveroa tulee maksettavaksi 20 000 euron perinnöstä alkaen.
- ¹⁰ Lahjaveroa tulee maksettavaksi 5 000 euron lahjoista alkaen.
- ¹¹ OECD (2021a; 2021b) kuvaa vuoden 2020 tilannetta.
- ¹² Näiden lisäksi esimerkiksi Venäjä poisti perintöveron vuonna 2006 (<https://www.hoover.org/research/russia-abolishes-inheritance-tax>).
- ¹³ Veron poistamisten taustalla on vaikuttanut muun muassa se, että perintövero on ollut yksi epäsuosituimmista veromuodoista (ks. OECD 2021a, luku 3.14).
- ¹⁴ EY (2023) tiedot ovat valtaosin helmikuulta 2023 tilanteen mukaisia.
- ¹⁵ Tiedot perustuvat julkaisuun KPMG (2023) ja sisältävät maat, jotka on esitelty myös taulukossa 1 tai 2. Myös PwC julkaisee perintö- ja lahjaveroon liittyviä tietoja: <https://taxsummaries.pwc.com/quick-charts/inheritance-and-gift-tax-rates>.
- ¹⁶ Tämä tulos havaitaan selkeästi siitä huolimatta, että perintöveron vaikutuksia henkilöiden muuttamisiin on tutkittu toistaiseksi melko vähän (Kleven ym., 2020). Jakobsen ym. (2024) havaitsivat, että varakkaat henkilöt muuttavat herkästi myös varallisuusveron seurauksena.
- ¹⁷ He hyödyntävät tosiasiallisen (efektiivisen) perintöveroasteen painotettujen keskiarvojen muutoksia vaikutusten arvioinnissa.
- ¹⁸ Kyseessä oli verotus, joka perustui todellisten tulojen ja varallisuuden sijaan superrikkaiden kuluihin.
- ¹⁹ Taloustieteessä työn tarjontapäätöstä pohditaan tyypillisesti kulutus-vapaa-aika-kehikossa. Tässä kehikossa kuluttaja tekee samanaikaisen päätöksensä vapaa-ajasta ja kulutuksesta omien mieltymystensä (preferenssien) mukaan. Kulutus puolestaan riippuu muun muassa työn määrästä. Perinnönsaaminen

muuttaa tätä optimaalista valintaa lisäämällä kulutusmahdollisuuksia. Tätä kautta työnteon vaihtoehtois-kustannus, vapaa-aika, tulee suhteessa kalliimmaksi.

- 20 Bastani ja Waldenström (2022) kuitenkin tunnista-vat sen, että kansainvälinen pääomien vapaa liikkuvuus rajoittaa mahdollisuuksia verottaa hyvin varak-kaita henkilöitä.
- 21 Perintö- ja lahjaveron on myös Suomessa havaittu vai-kuttavan ajoitukseen. Perintö- ja lahjaveron on kyselyn perusteella vaikuttanut joko sukupolvenvaihdoksen ajoitukseen tai toteutustapaan valtaosalla yrityksiä (58 %), kolmasosalla (35 %) molempiin (ks. Rop-ponen, 2013).
- 22 Advani ja Tarrant (2021) tarkastelevat vastaavasti ve-ropohjien reaktioiden suuruuksia varallisuusveroon.
- 23 Vastaava havainto on tehty varallisuusveron koh-dalla. Varallisuusveron jälkeen käteen jäävän tulon kymmenen prosentin lisäys kasvattaa verotettavaa varallisuutta melko rikkailla 7,7 prosenttia ja hyvin varakkailla 11,5 prosenttia (Jakobsen ym., 2020).
- 24 Myös Suomessa on tunnistettu perintö- ja lahjaveron lisäävän yritysten myyntien todennäköisyyttä. Kyse-lyn perusteella on havaittu että, jos sukupolvenvaihdos ei olisi onnistunut, noin joka kolmas (32 %) yri-tyksistä olisi jouduttu myymään (Ropponen, 2013).
- 25 Suomessa noin puolella (47 %) yrityksistä sukupol-venvaihdos on kyselyn perusteella vaikuttanut inves-tointipäätöksiin, 21 %:lla rajoittanut tulevia investoin-teja (Ropponen, 2013).
- 26 Vastaava pätee esimerkiksi henkilön muuttaessa pois perintöjä verottavasta maasta.
- 27 Lag (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt (https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1941416-om-arvss-katt-och-gavoskatt_sfs-1941-416/).
- 28 Valiokunnan direktiivi: Kansainvälistymisen merki-tys Ruotsin veropohjille ja tulevalle verorakenteelle, päätös hallituksen kokouksessa 13. heinäkuuta 2000 (alkuperäinen direktiivi). Valiokunnan direktiivi: Täy-dentävä direktiivi veropohjaa koskevaan tutkimuk-seen, Dir. 2002:14, päätös hallituksen kokouksessa 7. helmikuuta 2002 (täydentävä direktiivi). Veropohja-tutkimusta johti Per-Olof Edin.
- 29 Hallituksen esitys 2003/04:15: Puolisoiden ja avopuo-lisoiden perintöverotuksen poistaminen (1.1.2004 al-kaen).
- 30 Hallituksen esitys 2004/05:25: Perintö- ja lahjave-ron lakkauttaminen (21.10. 2004) mukailee annet-tua lainsäädäntöehdotusta.
- 31 Ennen veron poistamista sitä oli muutettu seuraavas-ti: vuonna 1899 annettiin uusi perintöverolaki, joka puolestaan korvattiin vuonna 1905 ja edelleen vuon-na 1965.
- 32 Komitealle annettiin aluksi aikaa 1.1.1999 asti, mut-ta sille myönnettiin jatkoaikaa 31.3.2000 asti.
- 33 Innst. 4L (2009–2010); Innstilling til Stortinget fra fi-nanskomiteen; Prop. 1L (2009–2010); Innstilling fra finanskomiteen om skate- og avgiftsopplegget 2010 – lovendringer.
- 34 Stortinget: Innst. 4 L (2013–2014), Innstilling til Stortinget fra finanskomiteen, Prop. 1 LS (2013–2014) og Prop. 1 LS Tillegg 1 (2013–2014), Inns-tilling fra finanskomiteen om skatter, avgifter og toll 2014 –lovsaker.
- 35 Regjeringen.no, Historisk Arkiv, Publisert under: Regjeringen Solberg, Utgiver: Finansdepartementet, Arveavgiften fjernes fra 2014, Tilleggsproposisjon 2014, Pressemelding Nr. 53/2013 Dato 8.11.2013.
- 36 Finansdepartementet LOV-2013-12-13-110: Lov om oppheving av lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver (arveavgiftsloven), Ikrafttredelse 1.1.2014.
- 37 Fasting, Mathilde: Arveavgiften – for, nå og i fremti-den. Civita-notat nr. 4/2020.
- 38 Verotus kohtelee muun muassa eri omaisuuseriä eri tavoin, samoin perintöjä ja lahjoja hieman eri tavoin.

Kirjallisuus

- Abdi, A., Souffargi, W. & Boubaker, A.** (2023). Family firms' resilience during the Covid-19 pandemic: evidence from French firms, *Corporate Ownership & Control Special Issue* 20(3): 375–385.
- Advani, A. & Tarrant, H.** (2021). Behavioural responses to a wealth tax, *Fiscal Studies* 42: 509–537.
- Alstadsæter, A., Johannesen, N. & Zucman, G.** (2019). Tax evasion and inequality, *American Economic Review* 109: 2073–2103. <https://doi.org/10.1257/aer.20172043>.
- Amore, M. D., Pelucco, V. & Quarato, F.** (2022). Family ownership during the Covid-19 pandemic, *Journal of Banking and Finance* 135: 106385.
- Arrondel, L., Garbinti, B. & Masson, A.** (2014). In-égalités de patrimoine entre générations: Les donations aident-elles les jeunes à s'installer?, *Economie & Statistique* 472–473: 65–100.
- Arrondel, L. & Laferrere, A.** (2001). Taxation and wealth transmission in France. *Journal of Public Economics* 79: 3–33. [https://doi.org/10.1016/S0047-2727\(00\)00093-1](https://doi.org/10.1016/S0047-2727(00)00093-1).
- Arrondel, L. & Masson, A.** (2011). Taxer les héritages pour accroître la mobilité du patrimoine entre générations, *Revue française d'économie* XXVI (2): 23–72.
- Astrachan, J. H. & Tutterow, R.** (1996). The Effect of Estate Taxes on Family Business: Survey Results, *Family Business Review* 9(3): 303–314. <https://doi.org/10.1111/j.1741-6248.1996.00303.x>
- Bakija, J. & Slemrod, J.** (2004). Do the rich flee from high state taxes? Evidence from federal estate tax returns, NBER Working Paper 10645.
- Baselgia, E. & Martinez, I. Z.** (2022). Tracking and taxing the super-rich: insights from Swiss rich lists, CESifo Working Paper 9778. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4135944>
- Basiglio, S., Rossi, M. C. & Van Soest, A.** (2023). Subjective inheritance expectations and economic outcomes, *Review of Income and Wealth* 69: 1088–1113. <https://doi.org/10.1111/roiw.12621>
- Bastani, S. & Waldenström, D.** (2022). Wealth and inheritance taxation: theory and evidence from the Nordic Countries. In Cnossen, S. & Jacobs, B. (Eds.), *Tax By Design for the Netherlands*. Oxford University Press, Oxford, pp. 115–131.
- Batchelder, L. L.** (2009). What should society expect from Heirs? The case for a comprehensive inheritance tax, *Tax Law Review* 63. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1274466>
- Bauer, A., Garbinti, B. & Georges-Kot, S.** (2018). Financial constraints and self-employment in France, 1945–2014, INSEE Working Paper G2018/08.
- Belloc, I., Molina, J. A. & Velilla, J.** (2023). Unexpected Inheritances and Household Labor Supply: Does the Identity of the Recipient Matter? IZA DP No. 16620.
- Bernheim, B. D., Lemke, R. J. & Scholz, J. K.** (2004). Do Estate and Gift Taxes Affect the Timing of Private Transfers? *Journal of Public Economics* 88(12): 2617–2634. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2003.11.004>
- Blau, D. M. & Goodstein, R. M.** (2016). Commitment in the household: Evidence from the effect of inheritances on the labor supply of older married couples, *Labour Economics* 42: 123–137.
- Bø, E. E., Halvorsen, E. & Thoresen, T. O.** (2019). Heterogeneity of the Carnegie Effect, *Journal of Human Resources* 54(3): 726–759. <https://doi.org/10.3368/jhr.54.3.0915.7366R1>
- Brown, J. R., Coile, C. C. & Weisbenner, S. J.** (2010). The effect of inheritance receipt on retirement, *Review of Economics and Statistics* 92(2): 425–434.
- Bruce, D. & Mohsin, M.** (2006). Tax Policy and Entrepreneurship: New Time Series Evidence. *Small Business Economics* 26(5): 409–425. <https://doi.org/10.1007/s11187-005-5602-8>
- Brunetti, M. J.** (2006). The Estate Tax and the Demise of the Family Business, *Journal of Public Economics* 90(10): 1975–1993. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2006.05.012>

Brühlhart, M. & Parchet, R. (2014). Alleged tax competition: The mysterious death of bequest taxes in Switzerland, *Journal of Public Economics* 111: 63–78.

Burman, L. E., McClelland, R. & Lu, C. (2018). The effects of estate and inheritance taxes on entrepreneurship, Tax Policy Center, Urban Institute & Brookings Institution (March 05, 2018).

Cagetti, M. & De Nardi, M. (2009). Estate Taxation, Entrepreneurship, and Wealth, *The American Economic Review* 99(1): 85–111.

Castaneda, A., Díaz-Gimenez, J. & Ríos-Rull, J.-V. (2003). Accounting for the U.S. earnings and wealth inequality, *Journal of Political Economy* 111: 818–857. <https://doi.org/10.1086/375382>

Chapman, K., Hariharan, G. & Southwick Jr., L. (1996). Estate Taxes and Asset Accumulation, *Family Business Review* 9(3): 253–268. <https://doi.org/10.1111/j.1741-6248.1996.00253.x>

Clark, D. E. & Hunter, W. J. (1992). The impact of economic opportunity, amenities and fiscal factors on age-specific migration rates, *Journal of Regional Science* 32(3): 349–365. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9787.1992.tb00191.x>

Conway, K. S. & Houtenville, A. J. (2001). Elderly Migration and State Fiscal Policy: Evidence from the 1990 Census Migration Flows, *National Tax Journal* 54(1): 103–124.

Conway, K. S. & Rork, J. C. (2006). State ‘Death’ Taxes and Elderly Migration – The Chicken or the Egg? *National Tax Journal* 59(1): 97–128.

Cox, D. (2014). Inheritance, bequests, and labor supply, *IZA World of Labor* 2014: 69.

De Nardi, M. & Yang, F. (2016). Wealth inequality, family background, and estate taxation, *Journal of Monetary Economics* 77: 130–145. <https://doi.org/10.1016/j.jmoneco.2015.10.005>

Doorley, K. & Pestel, N. (2020). Labour supply after inheritances and the role of expectations, *Oxford Bulletin of Economics and Statistics* 82(4): 843–863. <https://doi.org/10.1111/obes.12353>

Elinder, M., Erixson, O. & Ohlsson, H. (2012). The Impact of Inheritances on Heirs’ Labor and Capital Income, *The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy* 12(1): 61. <https://doi.org/10.1515/1935-1682.3324>

Eller, M. B. & Johnson, B. W. (1999). Using a sample of federal estate tax return to examine the effects of audit revaluation on pre-audit estimates. Turning Administrative Systems Into Information Systems, Statistics of Income Division. Internal Revenue Service, as Presented at the 1999 Joint Statistical Meetings of the American Statistical Association, Baltimore, MD. August 1999.

Eller, M. B., Erard, B. & Ho, C.-C. (2001). Noncompliance with the federal estate tax. In Gale, W.G., Hines, J.R. & Slemrod, J. (Eds.), *Rethinking Estate and Gift Taxation*. Brookings Institution Press, Washington, DC, pp. 375–410.

Ellul, A., Pagano, M. & Panunzi, F. (2010). Inheritance Law and Investment in Family Firms, *American Economic Review* 100: 2414–2450.

Erard, B. (1998). Estate tax underreporting gap study: a report prepared for the IRS economic analysis and modeling group. Internal Revenue Service, Washington.

Erixson, O. & Escobar, S. (2020). Deathbed tax planning, *Journal of Public Economics* 185: 1–16. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2020.104170>

Escobar, S. (2017). Inheritance tax evasion: Spousal bequests and under-reporting of inheritances in Sweden, <https://www.ieb.ub.edu/wp-content/uploads/2018/06/Escobar.pdf>

Escobar, S., Ohlsson, H. & Selin, H. (2023). Giving to the children or the taxman? Lessons from a Swedish inheritance tax loophole, *European Economic Review* 153: 104382.

EY (2023). *Worldwide Estate and Inheritance Tax Guide* 2023.

- Gale, W. G. & Perozek, M. G.** (2001). Do estate taxes reduce saving? In Gale, W.G., Hines, J.R. & Slemrod, J. (Eds.), *Rethinking Estate and Gift Taxation*. Brookings Institution Press, Washington, DC, pp. 216–257.
- Garbinti B. & Georges-Kot, S.** (2016). Time to Smell the Roses? Risk aversion, the timing of inheritance receipt, and retirement, Insee Working Paper no. G2016/01.
- Garbinti, B. & Goupille-Lebret, J.** (2018). The impact of inheritance and transfer taxation on economic behaviours and inequality: a literature review for France, Ifo DICE Report 16(2): 13–18.
- Glogowsky, U.** (2021). Behavioral responses to inheritance and gift taxation: Evidence from Germany, *Journal of Public Economics* 193: 104309.
- Goupille-Lebret, J. & Infante, J.** (2018). Behavioral responses to inheritance tax: Evidence from notches in France, *Journal of Public Economics* 168(C): 21–34.
- Grossman, P. J.** (1990). Fiscal competition among states in Australia: The demise of death duties, *Publius; Journal of Fiscal Federalism* 20(4), 145–159. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.pubjof.a037899>
- Grossmann, V. & Strulik, H.** (2010). Should continued family firms face lower taxes than other estates? *Journal of Public Economics* 94: 87–101. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2009.10.005>
- Hamaaki, J. & Ibuka, Y.** (2024). The Effect of Inheritance Receipt on Labor Supply: A Longitudinal Study of Japanese Women, *The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy* 24(4): 1259–1305.
- Hines Jr., James R., Potrafke, N. Riem, M. & Schinke, C.** (2019). Inter vivos transfers of ownership in family firms, *International Tax and Public Finance* 26: 225–256.
- Holtz-Eakin, D.** (1999). The Death Tax: Investments, Employment, and Entrepreneurs, *Tax Notes* 84(5): 782–792.
- Holtz-Eakin, D. & Marples, D.** (2001). Distortion Costs of Taxing Wealth Accumulation: Income Versus Estate Taxes, NBER Working Paper 8261.
- Holtz-Eakin, D., Phillips, J. W. R. & Rosen, H. S.** (2001). Estate Taxes, Life Insurance, and Small Business, *Review of Economics and Statistics* 83(1): 52–63.
- Horioka, C. Y., Gahramanov, E., Hayat, A. & Tang, X.** (2021). The impact of bequest motives on labor supply and retirement behavior in Japan: A theoretical and empirical analysis, *Journal of the Japanese and International Economies* 62(C): 101166. <https://doi.org/10.1016/j.jjie.2021.101166>
- Hugo, G.** (1983). Interstate migration in Australia 1976–81. *Australian Bulletin Labour* 9: 102–130.
- Jakobsen, K., Jakobsen, K., Kleven, H. & Zucman, G.** (2020). Wealth taxation and wealth accumulation: Theory and evidence from Denmark, *Quarterly Journal of Economics*: 329–388. doi:10.1093/qje/qjz032
- Jakobsen, K., Kleven, H., Kolsrud, J., Landais, C. & Munoz, M.** (2024). Taxing top wealth: Migration responses and their aggregate economic implications, NBER Working Paper 32153.
- Jappelli, T., Padula, M. & Pica, G.** (2014). Do Transfer Taxes Reduce Intergenerational Transfers? *Journal of the European Economic Association* 12(1): 248–275.
- Jaufenthaler, P.** (2023). A safe haven in times of crisis: The appeal of family companies as employers amid the COVID-19 pandemic, *Journal of Family Business Strategy* 14: 100520.
- Joulfaian, D.** (2000). A Quarter Century of Estate Tax Reforms *National Tax Journal* 53(3): 343–360.
- Joulfaian, D.** (2004). Gift taxes and lifetime transfers: time series evidence, *Journal of Public Economics* 88: 1917–1929. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2003.06.002>
- Joulfaian, D.** (2005). Choosing between gifts and bequests. How taxes affect the timing of wealth transfers, *Journal of Public Economics* 89: 2069–2091. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2004.11.005>
- Joulfaian, D.** (2006). Inheritance and Saving, NBER Working Paper, 12569.

Joulfaian, D. (2016). What do we know about the behavioral effects of the estate tax? *Boston College Review* 57: 843–858.

Joulfaian, D. & McGarry, K. (2004). Estate and gift tax incentives and inter vivos giving, *National Tax Journal* 57: 429–444. <https://doi.org/10.17310/ntj.2004.2S.04>

Joulfaian, D. & Wilhelm, M. O. (1994). Inheritance and Labor Supply, *Journal of Human Resources* 29(4): 1205–1234.

Kari, S., Rauhanen, T., Eerola, E., Kosonen, T., Lyytikäinen, T. & Saarimaa, T. (2013). Hyvän veropolitiikan periaatteet, VATT Julkaisut 63.

Keane, M. P. (2011). Labor Supply and Taxes: A Survey, *Journal of Economic Literature* 49(4): 961–1075.

Kindermann, F., Mayr, L. & Sachs, D. (2020). Inheritance Taxation and Wealth Effects on the Labor Supply of Heirs, *Journal of Public Economics* 191: 104127.

Kleven, H., Landais, C., Muñoz, M. & Stantcheva, S. (2020). Taxation and Migration: Evidence and Policy Implications, *Journal of Economic Perspectives* 34(2): 119–142.

Kleven, H., Kreiner, C., Larsen, K. & Sogaard, J. (2023). Micro vs Macro Labor Supply Elasticities: The Role of Dynamic Returns to Effort, NBER Working Paper 31549.

Kopczuk, W. (2007). Bequest and tax planning: evidence from estate tax returns. *Quarterly Journal of Economics* 122: 1801–1854. <https://doi.org/10.1162/qjec.2007.122.4.1801>

Kopczuk, W. (2013). Taxation of Intergenerational Transfers and Wealth, in *Handbook of Public Economics*, Volume 5.

Kopczuk, W. (2017). U.S. Capital Gains and Estate Taxation: A Status Report and Directions for a Reform, In A. A. Auerbach and K. Smetters (Eds.), *The Economics of Tax Policy* (pp. 265–291). Oxford University Press.

Kopczuk, W. & Slemrod, J. (2001). The Impact of the Estate Tax on the Wealth Accumulation and Avoidance Behavior of Donors. In W. G. Gale, Hines, J. R., & Slemrod, J. (Eds.), *Rethinking Estate and Gift Taxation* (pp. 299–349). Brookings Institution Press.

Kosonen, T. & Ropponen, O. (2012). Makeisvero – tehokasta kulutusverotusta vai kulutuskäyttämisen ohjausta? VATT Muistiot 21.

KPMG (2023). Global family business tax monitor 2023, KPMG International.

Kudła, J., Kruszewski, R., Dudek, M. & Walczyk, K. (2023). The impact of bequest taxation on savings and transfers, *Equilibrium. Quarterly Journal of Economics and Economic Policy* 18(2): 333–365. <https://doi.org/10.24136/eq.2023.010>

Kärnä, A., Müller, D., Norbäck, P.-J., Olsson, M. & Persson, L. (2022). Familjeföretagens betydelse för motståndskraften och omställningskraften i näringslivet, *Ekonomiskdebatt*.

Laitner, J. (2000). Simulating the Effects on Inequality and Wealth Accumulation of Eliminating the Federal Gift and Estate Tax, University of Michigan Business School Working Paper 2000–3. <https://www.bus.umich.edu/ot-pr/papers/2000-3.pdf>

Ling, X. (2022). Heterogeneous Earning Responses to Inheritance: New Event-Study Evidence from Norway, arXiv:2209.10256v3.

Linseis, P. (2022). Inheritance Tax Evasion in Germany, *Journal of Legal Studies* 29: 91–113.

López-Laborda, J. & Rodrigo, F. (2022). Mobility of Top Income Taxpayers in Response to Regional Differences in Personal Taxes: Evidence from Spain, *Economics* 16: 152–169.

Malo, M. A. & Sciulli, D. (2021). Wealth transfers and labour supply: impact of inheritances and gifts by gender in Europe, *International Journal of Manpower Emerald Publishing Limited* 0143-7720. <https://doi.org/10.1108/IJM-09-2020-0425>

Mas Montserrat, M. (2019). What happens when dying gets cheaper? Behavioural responses to inheritance taxation, Job market paper.

McGarry, K. (2000). Inter Vivos Transfers or Bequests? Estate Taxes and the Timing of Parental Giving, *Tax Policy and the Economy* 14: 93–121.

McGarry, K. (2001). The cost of equality: Unequal bequests and tax avoidance, *Journal of Public Economics* 79: 179–204. [https://doi.org/10.1016/S0047-2727\(00\)00100-6](https://doi.org/10.1016/S0047-2727(00)00100-6)

Micó-Millán, I. (2024). Inheritance tax avoidance through the family firm, Banco de Espana, Documentos de Trabajo No. 2446.

Miroshnychenko, I., Vocalelli, G., De Massis, A., Grassi, S. & Ravazzolo, F. (2024). The COVID-19 pandemic and family business performance, *Small Business Economics* (2024) 62: 213–241.

Mirrlees Review (2011): Tax by Design, Institute for Fiscal Studies.

Moretti, E. & Wilson, D. J. (2023). Taxing Billionaires: Estate Taxes and the Geographical Location of the Ultra-Wealthy, *American Economic Journal: Economic Policy* 15(2): 424–466, <https://doi.org/10.1257/pol.20200685>

Niimi, Y. (2019). The Effect of the Recent Inheritance Tax Reform on Bequest Behaviour in Japan, *Fiscal Studies* 40(1): 45–70.

Niimi, Y. & Horioka, C. Y. (2019). The wealth decumulation behavior of the retired elderly in Japan: The relative importance of precautionary saving and bequest motives, *Journal of Japanese and International Economics* 51: 52–63. <https://doi.org/10.1016/j.jjie.2018.10.002>

Niizeki, T. & Hori, M. (2019): The effect of inheritance receipt on individual labor supply: Evidence from Japanese microdata, *Japan and the World Economy* 49: 176–186.

Nordblom, K. & Ohlsson, H. (2006): Tax avoidance and intra-family transfers, *Journal of Public Economics* 90: 1669–1680. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2005.10.005>

OECD (2021a). Inheritance Taxation in OECD Countries, OECD Tax Policy Studies, No. 28, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/e2879a7d-en>

OECD (2021b). Inheritance taxation in OECD countries, Korea Institute of Public Finance. <https://www.oecd.org/tax/tax-policy/inheritance-taxation-in-oecd-countries-brochure.pdf>

Ohlsson, H. (2007): Tax avoidance – a natural experiment, Uppsala University Department of Economics Working Paper No. 2007:13. <https://doi.org/10.2139/ssrn.965428>

Ohlsson, H. (2011). The legacy of the Swedish gift and inheritance tax, 1884–2004, *European Review of Economic Historic* 15: 539–569. <https://doi.org/10.1017/S1361491611000049>

Ohlsson, H., Roine, J. & Waldenström, D. (2020). Inherited wealth over the path of development: Sweden, 1810–2016. *Journal of European Economic Association* 18: 1123–1157. <https://doi.org/10.1093/jeea/jvz038>

Page, B. R. (2003). Bequest Taxes, Inter Vivos Gifts, and the Bequest Motive, *Journal of Public Economics* 87(5): 1219–1229. [https://doi.org/10.1016/S0047-2727\(01\)00177-3](https://doi.org/10.1016/S0047-2727(01)00177-3)

Perez-Gonzalez, F. (2006). Inherited control and firm performance, *American Economic Review* 96: 1559–1588. <https://doi.org/10.1257/aer.96.5.1559>

Perintö- ja lahjaverolaki (12.7.1940/378).

Perret, S. (2021). Why did other wealth taxes fail and is this time different? *Fiscal Studies* 42: 539–563. <https://doi.org/10.1111/1475-5890.12278>

Poterba, J. M. (1997). The estate tax and after-tax investment returns, NBER Working Paper 6337. <https://doi.org/10.3386/w6337>

Poterba, J. M. (2001). Estate and gift taxes and incentives for inter vivos giving in the US. *Journal of Public Economics* 79: 237–264. [https://doi.org/10.1016/S0047-2727\(00\)00102-X](https://doi.org/10.1016/S0047-2727(00)00102-X)

Roine, J. & Waldenström, D. (2015). Long-run trends in the distribution of income and wealth. In Atkinson, A. B. & Bourguignon, F. (Eds.), *Handbook of Income Distribution, Handbook of Income Distribution*. Elsevier, pp. 469–592. <https://doi.org/10.1016/B978-0-444-59428-0.00008-4>

Ropponen, O. (2013). Sukupolvenvaihdoksen vaikutus perheyrittysten toimintaan, VATT Tutkimukset 174.

Schratzenstaller, M. (2025). Behavioral responses to inheritance taxation – A review of the empirical literature, *Economic Analysis and Policy* 85: 238–260.

Sommer, E. (2017). Wealth Transfers and Tax Planning: Evidence for the German Bequest Tax, IZA Discussion Paper 11120.

Sturrock, D., Groot, S. & Möhlmann, J. (2022). Wealth, gifts and estate planning at the end of life, CPB Discussion Paper 22/29.

Suari-Andreu, E., Alessie, R. J. M., Angelini, V. & van Ooijen, R. (2024). Giving with a warm hand: Evidence on estate planning and inter-vivos transfers, *Economic Policy* July 2024: 655–700. <https://doi.org/10.1093/epolic/eiae023>

Tait, A. A. (1967). *The Taxation of Personal Wealth*. University of Illinois Press.

Tsoutsoura, M. (2015). The Effect of Succession Taxes on Family Firm Investment: Evidence from a Natural Experiment, *Journal of Finance* lxx(2): 649–688.

Voss, P. R., Gunderson, R. J. & Manchin, R. (1988). Death Taxes and Elderly Interstate Migration, *Research on Aging* 10(3): 420–450. <https://doi.org/10.1177/0164027588103007>

Wolff, E. N. (1996). Discussant's Comments on Douglas Holtz-Eakin, 'The Uneasy Case for Abolishing the Estate Tax'. *Tax Law Review*, 51(3), 517–522.

Önder, A. S. & Schlunk, H. (2015). State Taxes, Tax Exemptions, and Elderly Migration, *Journal of Regional Analysis and Policy* 45(1): 47–67.



Elinkeinoelämän tutkimuslaitos

ETLA Economic Research

ISSN-L 2323-2447,
ISSN 2323-2447,
ISSN 2323-2455 (Pdf)

Kustantaja: Taloustieto Oy

Puh. 09-609 900
www.etla.fi
etunimi.sukunimi@etla.fi

Arkadiankatu 23 B
00100 Helsinki
